

posel

zpod Žalého

5

2023
ročník
XXXIII
CENA 15 Kč

ZPRAVODAJ OBCE BENECKO • PRAMENY OBECNÍ KRONIKY

obsah

z obce		Slovo starosty	3
		Zápis z 6. veřejného zasedání Zastupitelstva obce Benecko	4
		Společenská kronika	9
spolky		Zahájení školního roku na Benecku	10
		Zahájení školního roku v Dolních Štěpanicích	11
		Sportujeme a učíme se v přírodě	12
		Soustředění nejmladších lyžníků	13
z regionu		Z hradního deníku paní Ruprechtý	14
		Policie ČR varuje	16
		Čištění, kontrola a revize spalinové cesty	17
		Vyrazte za krkonošskými západy a východy slunce	18
historie		Hudebníci	20
		Jak vychovávat děti – Dětské požitkářství	23
		Zlatý grál našeho času	24
		Pojďte a poslyšte	28
		Obrazy zimní horské krásy	31
		Pranostiky na říjen	35
		Lidové Vánoce na Slovensku	36
pohádka		Koníček	37
geologie		Tajemství kamenů	39

 Foto na obálce: Paní učitelka Machová se školáky z Dolních Štěpanic čekají na prvnáčky

posel zpod Žalého

Vydává Obecní úřad Benecko, redakční rada: Rada obce Benecko.
Registr. číslo MK ČR E 12668. Podávání novinových zásilek povoleno
ObSP Pardubice č. j. P/1–8190/91 ze dne 27. ledna 1991.
Za věcný a názorový obsah textů odpovídají jejich autoři.
Uzávěrka dne 23. 10. 2023. Náklad 300 ks.
Výroba: *Gentiana* Jilemnice

Slovo starosty

Vážení čtenáři Posla.

Máte před sebou další vydání našeho obecního zpravodaje a s tím i několik informací o dění v naší obci. Opět vás stručně seznámím s tím, co se v poslední době u nás událo a co připravujeme na další období.

První informace se týká hasičů, konkrétně naší výjezdni jednotky. Obě cisterny Škoda 706, které jsme používali pro převoz vody k hašení požárů, ale občas i k dovozu vody do studní v době sucha, již dosloužily. Zub času vykonal své a i přes veliké úsilí hasičů při údržbě těchto vozidel není možné je dále udržet v odpovídajícím technickém stavu. Shodou náhod se nám podařilo dostat se k hasičskému speciálu ze Švédska značky Scania. Nové vozidlo stojí více než 8 milionů Kč, takže se pochopitelně jedná o starší stroj který také potřebuje svoji údržbu. Nicméně jedná se o generačně novější techniku než byla ta stávající a její cena 1,5 milionu Kč byla více než příznivá. Takže předpokládáme, že nám bude sloužit řadu let bez větších problémů. Máme tedy nyní na Benecku menší zásahové vozidlo IVECO, v Dolních Štěpanicích vozidlo SCANIA a k tomu osobní FORD pro přepravu až 9 osob. Jakmile budeme mít na vozidle nové polepy a nápisy, určitě vám přineseme na stránkách Posla nějaké fotografie. Ještě pro doplnění uvádím, že každá obec musí mít svoji výjezdovou jednotku hasičů. Pokud nemá, nezbyvá ji smluvně si to domluvit s některou ze sousedních obcí. Takže nám se daří mít svoji jednotku, ale uvítali bychom větší zájem z řad mladší generace o členství v hasičském sboru.

Občas se někteří z vás dotazují, co se to kope tam, nebo staví jinde po obci, proč se dělá to či ono. Takže zemní práce v okolí Hančovy boudy, to je část nové kanalizace. Několik objektů ze kterých se dosud čerpaly odpadní vody přes starou čerpací šachtu, tak budou nyní odkanalizovány gravitačně na velkou čerpací stanici, která se dělala v souslosti s odkanalizováním celé lokality. Provozně to bude jednodušší, investorem je Vodo hospodářské sdružení Turnov. Dále se ptáte, co to vyrostlo u horní stanice lanovky. Tak to je konstrukce pro zabavení dětí i dospělých, jakási prolézačka, dnes vyhledávaná atrakce jaké se budují v rekreačních oblastech a kdo to nemá, tak skoro jako by nebyl. Uvádím to s trochou nadsázky, protože já nejsem zrovna příznivcem těch různých stezek v korunách stromů nebo v oblacích, přemostění údolí a podobných atrakcí. Jenomže dnes se lidi neumějí zabavit sami, dřív jim k tomu stačil baťůžek se svačinou, pohorky a příroda. Takže doba je jiná a tak z výše uvedených důvodů jsem i já tento projekt podpořil, investorem je Středisko služeb a část nákladů pokrývá dotace. Doufáme, že to mimo jiné přiláká více lidí k lanovce i v létě.

Pro příští rok máme již projekčně připravenou řadu akcí v různých částech obce, některé projekty dokončujeme, u některých zatím váháme pro jejich finanční náročnost. Máme projekt na opravu cesty z Dolního Benecka včetně odbočky k Rychlovu a od kapličky ke Kubátovým. Dokončuje se projekt cesty na Levínku k Urbancovým, tam se to připravuje společně s obcí Vítkovice. V Mrklově počítáme s opravou cesty u Honcových

a také u staré hospody U Bubeníků. Vyřešit je třeba cestu z Rychlova k Brádlarovým a v Mrklově v Bahenském koleně k Víškovým. Na Benecku je poptáváno dětské hřiště a Středisko služeb plánuje opět nějaká vylepšení v lyžařském areálu. Potřebujeme také obnovit turistické značení v obci včetně výměny a doplnění laviček na některých místech. V Dolních Štěpanicích stále řešíme ty chodníky, snad nastane nějaký posun. A v Horních Štěpanicích chceme konečně začít něco dělat se starou hasičárnou. Nesmím zapomenout také na využití hasičárny v Mrklově a prodejny v Horních štěpanicích, jestli se tam pustit do těch bytů, jak se kdysi plánovalo. Na něco jsem možná zapoměl, ale od toho máte ve všech částech obce svoje zastupitele, na které se můžete s důvěrou obracet se svými náměty a požadavky. Dáme to pak na obci dohromady a zastupitelstvo si musí určit nějaké priority, co je potřeba dřív a co musí ještě počkat. Peníze na všechno najednou nejsou a nebudou, ale určitě se pokusíme zase získat nějaké dotace. To se nám v minulých letech velmi dařilo a téměř všechny větší akce se udělaly za pomoci dotací.

Tak to je pro tentokrát ode mne vše. Příští Posel bude již předvánoční, připravím vám do něho informace k zimní sezoně, údržbě komunikací v zimě, také něco k územnímu plánu, případně co aktuálního se vyskytne.

Váš starosta

Zápis ze 6. veřejného zasedání Zastupitelstva obce Benecko,

které se konalo dne 13. 9. 2023 v zasedací místnosti Obecního úřadu Benecko od 17:00 hodin.

6. veřejné zasedání zastupitelstva obce zahájil pan starosta v 17:04 hodin. Přivítal přítomné hosty zasedání a zastupitele, kterých bylo přítomno 14.

- 1) Schválení a) programu zasedání, b) ověřovatelů zápisu: V. Šír a K. Tomáš, c) zapisovatelky: I. Koudelková.

Návrh usnesení: Zastupitelstvo schvaluje a) navržený program zasedání, b) ověřovatele zápisu: V. Šír a K. Tomáš, c) zapisovatelku I. Koudelkovou.

Výsledek hlasování: Pro 14. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 1a), 1b) a 1c) schváleno.

- 2) Schválení zápisu z 5. OZ ze dne 28. 6. 2023.

Návrh usnesení: Zastupitelstvo schvaluje zápis z 5. veřejného zasedání OZ Benecko, které se konalo dne 28. 6. 2023.

Výsledek hlasování: Pro 14. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 2) schváleno.

- 3) Schválení rozhodování OR ze dne 10. 7., 7. 8. a 28. 8. 2023.

Návrh usnesení: Zastupitelstvo schvaluje rozhodování Rady Obce Benecko ze dne 10. 7., 7. 8. a 28. 8. 2023.

Výsledek hlasování: Pro 13. Proti 0. Zdržel se 1 (Smolík).

Usnesení č. 3) schváleno.

- 4) Schválení smlouvy na výběrové řízení a administraci dotačního projektu (štěpkovač, kompostéry). Dlouhodobě spolupracujeme s firmou Tendra ohledně výběrových řízení a administraci dotačních programů.

- 4 a) **Návrh usnesení:** a) Souhlas s podpisem smlouvy na provedení výběrového řízení na koupi štěpkovače a kompostérů firmou Tendra.

Výsledek hlasování: Pro 12. Proti 0. Zdržel se 2 (Smolík, Zelinka)

Usnesení č. 4 a) schváleno.

- 4 b) **Návrh usnesení:** b) Souhlas se zpracováním a administrací dotačního projektu štěpkovače a kompostérů od firmy Tendra.

Výsledek hlasování: Pro 12. Proti 0. Zdržel se 2 (Smolík, Zelinka)

Usnesení č. 4 b) schváleno.

- 5) Jmenování členů komise výběrového řízení. Do komise výběrového řízení byli jmenováni členové obecní rady.

Návrh usnesení: Souhlas s jmenováním členů obecní rady do komise na výběrové řízení v dotačním programu na pořízení štěpkovače a kompostérů.

Výsledek hlasování: Pro 11. Proti 0. Zdržel se 3 (Smolík, Zelinka, Wiesner).

Usnesení č. 5) schváleno.

- 6) Schválení příspěvku kraji na dopravní obslužnost. Liberecký kraj požádal o navýšení příspěvku na obyvatele na dopravní obslužnost. Původní částka se neměnila od roku 2005. Návrh nové částky pro období 2024-2028 je 200,-Kč na obyvatele za rok.

Návrh usnesení: Souhlas s navýšením příspěvku na dopravní obslužnost Libereckému kraji na 200,-Kč na obyvatele za rok.

Výsledek hlasování: Pro 14. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 6) schváleno.

V 17:23 se dostavila A. Hanušová, přítomno 15 zastupitelů.

- 7) Schválení vyhlášky na koeficient daně z nemovitosti. Obce mají možnost základní koeficient pro daň z nemovitostí upravit obecní vyhláškou. Zastupitelé se seznámili s návrhem vyhlášky o navýšení koeficientu daně z nemovitosti. Smyslem úpravy má být navýšení příjmu do obecního rozpočtu. U nás máme koeficient základní, ale řada obcí si tento koeficient již navýšila.

Návrh usnesení: Souhlas s vydáním Obecně závazné vyhlášky č. 3/2023 o stanovení místního koeficientu pro výpočet daně z nemovitých věcí a zrušení OZV č. 2/1997 o stanovení koeficientu pro výpočet daně z nemovitostí.

Výsledek hlasování: Pro 15. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 7) schváleno.

- 8) Projednání vyhlášky o poplatku z pobytu. Starosta seznámil přítomné s návrhem od Sdružení cestovního ruchu na zvýšení místního poplatku z pobytu na 30,-Kč. Navýšená částka by byla částečně použita na aktivity související s cestovním ruchem (úprava běžeckých tratí, turistické značení, mapy, propagace obce).

Návrh usnesení: Souhlas se zvýšením místního poplatku z pobytu na 30,-Kč od 1. 1. 2024.

Výsledek hlasování: Pro 9. Proti 1 (Zelinka). Zdržel se 5 (Gerstner, Hásková, Jebavý, Mejsnar, Wiesner).

Usnesení č. 8) schváleno.

- 9 a) Záležitosti územního plánu. Starosta seznámil přítomné se stavem Změny č. 2 ÚP Benecko. Čeká se na stanovisko Krajského úřadu Libereckého kraje, následně zpracovatel upraví dokumentaci. Předpoklad schválení na příštím zasedání OZ. Starosta seznámil přítomné s vývojem Změny č. 3 ÚP Benecko. Bude nutno vypsát výběrové řízení na zpracovatele. Pořizovatelem změny ÚP bude pro nás Městský úřad Jilemnice, odbor územního plánování a stavebního řádu. a) Starosta předložil zastupitelům žádost p. I. Trýznové, na vymezení zastavitelné plochy pro jeden RD (p. p. č. 182/1, 181/2, a 194/1 v k. ú. Benecko). Žádost byla řádně v termínu podána, administrativním nedopatřením však nebyla na minulém zastupitelstvu projednána.

Návrh usnesení: Souhlas se zařazením žádosti paní I. Trýznové do změny č. 3 ÚP Benecko.

Výsledek hlasování: Pro 14. Proti 0. Zdržel se 1 (Hanušová).

Usnesení č. 9 a) schváleno.

- 9 b) Pan J. Fajstavr požádal o rozšíření stávající zastavěné plochy pozemku o 18 m² na p. p. č. 753/3 v k. ú. Benecko za účelem zhotovení přístřešku na dřevo. Toto rozšíření je třeba zařadit mezi žádosti do Změny č. 3 ÚP Benecko.

Návrh usnesení: Souhlas s navýšením zastavitelné plochy pozemku pro přístřešek na dřevo a zařazením do Změny č. 3 ÚP Benecko.

Výsledek hlasování: Pro 14. Proti 0. Zdržel se 1 (Janatová).

Usnesení č. 11) schváleno.

- 10 Záležitosti Střediska služeb. Starosta předal slovo jednatelům Střediska služeb. K. Tomáš – během prázdnin probíhala údržba zeleně v obci, provoz lanovky, zhotovili jsme zastávku v Mrklově u DPS – slouží i jako knihobudka, proběhla údržba stálých laviček v obci, cesty v HŠ a v Mrklově pod Čadanovými. V současné době čistíme potok v DŠ. J. Gerstner – provoz lanovky proběhl v pořádku, po finanční stránce je to obdobně jako v loňském roce, probíhá příprava na zimu. D. Brožek – pokračujeme se stavbou 3 D bludiště, máme lehké zpoždění, do konce října by mělo být hotovo. Výměna technologie na vleku Liška bude v nejbližší době dokončena. V souvislosti se stavbou 3 D bludiště bychom chtěli požádat obec o úvěr ve výši 3,5 mil. na profinancování, než obdržíme zpět finanční prostředky z dotačního programu.

Návrh usnesení: Souhlas s podpisem smlouvy o úvěru na 3,5 milionu korun na úrok v čase obvyklém se Střediskem služeb Benecko.

Výsledek hlasování: Pro 15. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 10) schváleno.

11) Pozemkové záležitosti.

- a) Pan Lenner požádal o odkup pozemku ppč. 746/5 v k. ú. Mrkllov, 76 m² u jeho domu.

Návrh usnesení: Souhlas s prodejem pozemku p. p. č. 746/5 v k. ú. Mrkllov panu Lennerovi za odhad a náklady.

Výsledek hlasování: Pro 14. Proti 0. Zdržel se 1 (Hanušová).

Usnesení č. 11 a) schváleno.

- b) VHS Turnov bude investovat do zkapacitnění čistírny odpadních vod ve Štěpanické Lhotě a budovat nový vodovod v lokalitě Sychrov na Benecku. Z důvodu čerpání dotací na tyto projekty je třeba převést dotčené pozemky na VHS Turnov, jinak nelze dotaci získat. Týká se to pozemků v k. ú. Horní Štěpanice, Mrkllov a Benecko.

Návrh usnesení: Souhlas se schválením smlouvy o převodu pozemků st. p. č. 260 i se stavbou čp. 50, p. p. č. 1413/2 oba v k. ú. Horní Štěpanice, p. p. č. 1670/3 v k. ú. Mrkllov, st. p. č. 226/1 i s rozestavěnou budovou, p. p. č. 688/2 a p. p. č. 688/3 vše v k. ú. Benecko k realizaci zkapacitnění ČOV ve Štěpanické Lhotě a vybudování nového vodovodu v lokalitě Sychrov na VHS Turnov.

Výsledek hlasování: Pro 13. Proti 0. Zdržel se 2 (Hanušová, Hásková).

Usnesení č. 11 b) schváleno.

- c) Pan T. Chrust majitel Lesního Zátíší požádal o směnu pozemků. Část obecní cesty u objektu Lesního Zátíší se nachází na jeho pozemku p. p. č. 788/2 naopak část obecního pozemku p. p. č. 921/1 oba v k. ú. Benecko přiléhá k jeho nemovitosti. Výměra obou směňovaných pozemků je téměř shodná cca 90 m² (upřesní geometrický plán). Směnou dojde k narovnání stavu v terénu.

Návrh usnesení: Souhlas se směnou pozemků s panem Chrustem metry za metry.

Výsledek hlasování: Pro 15. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 11 c) schváleno.

V 19: 12 se omluvila M. Janatová a odešla, přítomno 14 zastupitelů.

- d) Horská služba požádala o odkup částí pozemků kolem budovy stanice Horské služby k výstavbě garáže a skladu. Jedná se o části pozemků p. p. č. 737/9 a p. p. č. 737/10 oba v k. ú. Benecko. Hásková – nebude to vadit realizaci 3 D bludiště? Nebude. Výměra prodávaného pozemku (250 m²) je nutná z důvodu procentuelní zastavitelnosti pozemku dané územním plánem.

Návrh usnesení: Souhlas s prodejem části pozemku p. p. č. 737/9 a p. p. č. 737/10 oba v k. ú. Benecko o celkové výměře 250 m² Horské službě za 1500,-Kč/m² na realizaci garáže a skladu u budovy stanice Horské služby.

Výsledek hlasování: Pro 12. Proti 0. Zdržel se 2 (Brožek, Hanušová).

Usnesení č. 11 d) schváleno.

- e) Pan Kvíčala požádal o umožnění přístupu na svůj pozemek p. p. č. 714 v k. ú. Benecko po obecním pozemku p. p. č. 833, jako důvod uvádí přístup ke stavební parcele na p. p. č. 714. Stavební parcela je však v dolní polovině pozemku, kam je přístup z přilehlé místní komunikace. Není tedy nutné zřizovat další přístup z vrchní části pozemku.

Návrh usnesení: Souhlas s odpovědí p. Kvíčalovi: je možný jiný přístup ke stavebnímu pozemku, obecní pozemek k tomuto poskytovat nebudeme.

Výsledek hlasování: Pro 14. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 11 e) schváleno.

- 12) Informace o jednání s krajem ohledně silnice v Mrklově. Obdrželi jsme sdělení z Libereckého kraje, že nebudou nadále opravovat silnice na území naší obce. S tímto se nehodláme smířit. Starosta vyvine další aktivity k přesvědčení krajských politiků, aby se opravy krajských silnic v naší obci dokončily.

Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.

- 13) Účetní a rozpočtové záležitosti. Změna rozpočtu č. 4/2023 – rozpočtové opatření č. 4 Příjmy: 4113 a 4213 Transfery ze státních fondů celkem +/- 1 211 839,20 Kč (Pořízení kompostérů a štěpkovače pro obec Benecko), 1113 Příjem z daně z příjmů PO +/- 1 000 000,- Kč, 1211 Příjem z DPH +/- 2 000 000,- Kč, 1121 Příjem z daně z příjmů PO +/- 288 160,80 Kč, 2412 Splátky půjčených prostředků +/- 1 000 000,- Kč, 3639 Komunální služby +/- 500 000,- Kč. Přesuny mezi paragrafy a položkami: položka 4111-4216, paragraf: /3392, 3639, 6409/. Výdaje: 3727 Prevence vzniku odpadu +/- 1 553 640,- Kč, 2279 (půjčka) +/- 3 500 000,- Kč, 3111 Mateřské školy +/- 70 000,- Kč, 3113 Základní školy +/- 70 000,- Kč (sloučení příspěvkových organizací MŠ a ZŠ), 3639 Komunální služby +/- 946 360,- Kč. Přesuny mezi paragrafy a položkami: položka 5001–6999, paragraf: 2143, 2212, 2279, 3111, 3113, 3326, 3419, 3635, 3639, 3722, 4351, 5512, 6171, 6409. Změnou č. 4/2023 rozpočtové opatření č. 4 budou navýšeny příjmy rozpočtu obce o 6 000 000,-Kč a výdaje rozpočtu obce o 6 000 000,-Kč. Příjmy celkem: 37 000 000,-Kč. Výdaje celkem: 34 000 000,-Kč

Návrh usnesení: Zastupitelstvo schvaluje změnu rozpočtu č. 4/2023 rozpočtových opatření č. 4.

Výsledek hlasování: Pro 14. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 13) schváleno.

- 14) Různé.

- a) Radar v Dolních Štěpanicích se bude přemísťovat na opačnou stranu k čp. 110. Bude zabírat úsek jak od Vítkovic, tak od Delfi. Modul, který odesílá podklady k výběru pokut, je zatím v Jilemnici pod nádražím. Město Jilemnice pořídí ještě jeden, který bude putovat po okolních vesnicích. Baterie v radaru se dobíjí z veřejného osvětlení a nestihá se dobít. Na zapojení modulu je třeba stále připojení k elektrické energii, proto je třeba zřídit odběrné místo. J. Kučera – prověřit možnost napájení radaru z některého z přilehlých RD, po dohodě s vlastníkem, vybudování přípojky ze sítě by stálo cca 80 tis.

Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.

- b) Veřejné osvětlení k Pile je sundané (ČEZ předělával své vedení). Firma ELEKTROS předložila rozpočet 839 tis. na nové VO dle platných norem (od Delfi k Pile 30 kusů lamp). Necháme připravit projekt a požádáme o dotaci, do té doby vyřešíme umístěním několika lamp, jako provizorní řešení.

Návrh usnesení: Souhlas s provizorním řešením veřejného osvětlení od Delfi k Pile a pověřením starosty o zadání vypracování projektu na veřejné osvětlení v této lokalitě.

Výsledek hlasování: Pro 14. Proti 0. Zdržel se 0.

Usnesení č. 14 a) schváleno.

- c) A. Hanušová – šlo by nějak ošetřit, aby lidé neházeli odpad do potoka (tráva, odpadky)? Starosta - bude v zápise ze zastupitelstva a článek v Poslu.

Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.

- d) P. Šochovský – budou mít hasiči v letošním roce příspěvek od obce? Starosta – ano, je ve stejné výši jako v loňském roce, stačí se na obci domluvit o předání.

Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.

- e) O. Urbancová – jak to vypadá s cestou na Levínek? Starosta – projektová dokumentace se dokončuje, během zimy vyřídíme stavební povolení, v příštím roce realizace v závislosti na financích obce.

Obecní zastupitelstvo bere na vědomí.

- 15) Závěr. Starosta seznámil přítomné s dalším konáním zasedání zastupitelstva během listopadu a v prosinci v Horních Štěpanicích. Poděkoval přítomným za účast a ve 20:10 ukončil zasedání zastupitelstva.

Obec Benecko nabízí palivové dřevo formou samotěžby.

Lokalita: sjezdovka Kejnoss, horní část prořezávka, bříza, smrk.

Informace na OÚ Benecko

SPOLEČENSKÁ KRONIKA

Jubilea v červenci 2023

Bachtík Jiří, Benecko	95 let
Kynčl Zdeněk, Horní Štěpanice	89 let
Erlebachová Hana, Mrklav	85 let
Fajstavrová Anna, Dolní Štěpanice	81 let
Šír Pavel, Mrklav	80 let
Kraus Václav, Benecko	79 let
Bucharová Zdeňka, Dolní Štěpanice	77 let
Erlebach Jan, Benecko	77 let
Bušťová Eva, Benecko	76 let
Fajstavrová Věra, Mrklav	75 let
Lenner Miroslav, Mrklav	70 let

Jubilea v srpnu 2023

Braunová Jaruška, Benecko	84 let
Tomáš Jiří, Dolní Štěpanice	80 let
Matoušek Ladislav, Dolní Štěpanice	76 let
Chaloupský Michal, Benecko	76 let

Zahájení školního roku na Benecku

Školní rok jsme zahájili již tradičně s panem starostou a přivítali 4 nové kamarády – prvňáčky. Marka Hanuše, Martina Čermáka, Lilu Evangelinu Antošovou a Jana Jindřiška.

Na všechny žáky naší školy čekala po prázdninách nově zrekonstruovaná šatna. Tímto bychom chtěli poděkovat všem, kteří se na rekonstrukci podíleli a přispěli svou šikovností a pracovitostí ke zkvalitnění prostředí ve škole (F. Honců, L. Hanušovi, M. Urbancovi, F. Kynčlovi, J. Pacholíkovi). Martinu Gerstnerovi za opravení obrázku Macha a Šebestové v šatně. Také nesmíme zapomenout poděkovat zaměstnancům Střediska služeb Benecko. Děkujeme panu starostovi a členům rady za uvolnění financí, protože bez nich by k žádné rekonstrukci ve školách nedošlo.

Moc děkujeme, moc si toho vážíme.

Mgr. L. Brožková Nová šatna

Prvňáčci: Martin Čermák, Marek Hanuš, Jan Jindřišek a Lila Evangelina Antošová

Zahájení školního roku v Dolních Štěpanicích

Nejen do nového školního roku, ale také do nového prostředí, se vraceli po prázdninách žáci z dolnoštěpanické školy. Během léta totiž proběhla rozsáhlá rekonstrukce třídy v prvním poschodí. Opět se k dílu přistoupilo „od podlahy“. Takže se brousily parkety, zaváděla se nová elektroinstalace, obnovil se koutek s umyvadlem, přesunula se interaktivní tabule a na místo prastaré zelené se pořídila nová tabule.

Na přípravách a práci se podílela spousta šikovných rukou řemeslníků. Veliké díky patří v první řadě zřizovateli za vstřícné jednání a financování, paní ředitelce za podporu a pomoc, ale také pracovníkům Obecního dvora. Vždy se našel někdo, kdo byl k ruce a pomohl ke zdárnému, a především včasnému, dokončení rekonstrukce. Děkujeme moc...

4. září jsme mohli společně a v příjemném prostředí zahájit školní rok. Poprvé do školních lavic letos zasedli Aneta Erlebachová, Karel Tomeš a Maksym Kishchyk. Přejeme všem hodně úspěchů, spoustu nových zážitků a prima kamarády.

Mgr. Marie Šírová

Popiska

Sportujeme a učíme se v přírodě

Ve čtvrtek 21. září jsme zvolili netradiční formu odpoledního vyučování. Děti si měly přivést kolo a vyjely jsme do přírody na hodinu čtení a přírodovědy.

Většina dětí jízdu na kole zvládá skvěle a my jsme tak bez problémů dorazili odpoledne na Rovinku. Děti si soutěžní formou opakovaly znalosti z přírodovědy, hledaly různé přírodniny a vyráběly z nich úžasné obrázky. Dále jsme hledali, co do přírody nepatří a řešili, jak co nejlépe přírodu chránit. Pak ještě děti vymýšlely různé jazykové přesmyčky, zahrály si slovní fotbal a opakovaly si znalosti z literární výchovy.

Na závěr jsme společně vyhodnotili, jak se podařily výrobky a obrázky z přírodnin.

Musím děti, které se vyučování zúčastnily, pochválit za skvělý přístup k plnění úkolů, naprosto vzorné chování na kole i v lese.

Moc se těším na další „přírodní“ hodiny a všem dětem chci znovu říci: „Byli jste skvělí!“

Mgr. L. Brožková

Soustředění nejmladších lyžníků

Přípravka malých beneckých lyžníků se účastnila poslední prázdninový víkend tradičního soustředění na Horních Mísečkách. Krakonoš jim tentokrát dopřál pěkného počasí a tak mohli sportovci absolvovat celé soustředění, jak bylo naplánované.

Po výborném pátečním obědu jsme vyrazili na pěší túru do Špindlerova Mlýna, kde na děti čekala odměna ve formě aquaparku a následná jízda lanovkou až na Medvědí. Odtud děti musely sejít opět pěšky na pension Horské Zátíší, kde jsme byli ubytováni.

Druhý den jsme se opět vydali na pěší výlet, kde jsme se dopravili kyvadlovou dopravou na Zlaté Návrší a odtud každý po

svých přes Šmídovu vyhlídku opět na Medvědí, kde si děti mohly pohrát na krásném venkovním hřišti. Odpoledne byly na plánu pouze odpočinkové hry a soutěže.

Poslední den byla pro děti připravena stopovaná za pokladem na Harrachovu skálu. Tímto tréninkem jsme se rozloučili s letošním soustředěním a po obědu rozdali dětem zasloužené medaile a diplomy.

Doufáme, že si děti soustředění užily, odvezly si spoustu zážitků a mnoho kilometrů v nohách.

Eva Šírová

Z hradního deníku paní Ruprechtý

Milí hradní přátelé,

srdečně vás zdravíme z hradu. V tomto čísle Posla bychom Vás rádi informovali o naší podzimní akci na hradě.

V sobotu 30. 9. 2023 jsme pro děti uspořádali hledání pokladů. Když se rozkřiklo, že se na hradě bude hledat poklad, nezbylo tu moc míst, kde by se nekopalo. Hrad doslova vzala útokem všechna strašidla, která se v nejbližším okolí nacházela. Jenom čarodějnic, co se slétlo na hrad. Nejenom jejich košťata se povalovala kolem, ale i spousta krumpáčů na kopání. Loupežníci se domluvili a také s krumpáčem vyrazili dobývat poklady. Přestalo je bavit olupování lidí z podhradí, protože už málokdo nějaké peníze má. Nejen strašidla však vzala hrad útokem, i obyčejný chasník se svou ženou z polorozpadlé chaloupky vyrazili za pokladem. A protože trochu toho pokladu by se hodilo i Ruprechtě, vyslala svého rytíře Huberta s krumpáčem do lesa také. Už s prvním kokrháním tahala rytíře z postele, ale s ním to ani nepohnulo. To až dovádění a výskání dvojčat vyhnalo Huberta z lože a raději se dobrovolně chopil krumpáče, který mu Ruprechta sehnala od hradního sluhu Vincka.

V odpoledních hodinách na hrad dorazilo 55 natěšených dětí v doprovodu rodičů a prarodičů. Nikdo z nich nevěřil, že se dočká vykopání opravdického pokladu. Kdo čekal velkou truhlu se spoustou zlatáků, ten byl zklamán. Na hradě jsme vykopali celkem 6 truhliček s poklady. Ruprechta s Hubertem vykopali truhlu s drahokamy. Každý dostal po jednom kamínku. Truhlička byla brzy prázdná. Ruprechta byla smutná, protože si myslela, že

by nějaký ten drahokam mohli s Hubertem prodat a koupit pro ni boty na zimu, aby nemusela chodit bosa. Vždyť už je podzim, zimní večery se blíží a chodit po hradbách bosky už není moc příjemné. Děti a rodiče však Ruprechtě nadělili do měšce pár těch svých mincí, aby si nové boty mohla koupit. Na rozsvěcení stromečku se tedy Ruprechta bude moci pochlubit dětem s novými botami.

Od rytíře a Ruprechtý děti vystoupaly na místo, kde býval hradní palác. Zde už na ně čekaly čarodějnice, které také našly poklad. Při kopání si stačily uvařit svůj kouzelný lektvar, však na práci byly tři. Děti jim s vařením pomáhaly a ještě se naučily nějaké to kouzlo. Odcházely obdarované parádními medailkami. Loupežníci se s dětmi také podělili o svůj vykopaný poklad. Za odměnu museli děti pomoci loupežníkům posbírat šišky, které Rarášek rozházel. Ráno Ruprechta dala loupežníkům za úkol, aby nasbírali pytel šišek na zimu, aby bylo ve věži čím topit v kamnech. Jenomže zlobivý Rarášek měl prstíky nenechavé a rozhodl se, že loupežníky pozlobí. Takže jim tajně vysypal nasbíraný pytel šišek. To se ale Loupežník Pepa na Raráška tak rozzlobil, že to bylo slyšet až do Mrklova a na Benecko.

U kouzelné skály na děti čekala čarodějnice s černokněžníkem. Čarodějnice seděla v kouzelné skále na pokladu, který našli. O poklad se však s dětmi nehodlala moc dělit. Kousek z pokladu dostal jenom ten, kdo znal kouzelné heslo. Další čarodějnice Žaneta se podělila o poklad s dětmi bez kouzelného hesla. Děti však musely ukázat, že umějí létat na košťatech a sbírat houby. Z kouzelných houbiček si čaroděj-

nice vaří povzbuzující lektvary. Po lektvarech má pak Žaneta povznesenou náladu natolik, že se nebojí létat v nadmořských výškách s dopravními letadly. Zrovna v červnu byla Žaneta natolik smělá, že se snažila dosáhnout tryskáč při vojenském cvičení kdesi nad Evropou. Samozřejmě s tryskáčem měřit své síly nemůže, její turbo vysavač není natolik výkonný, aby porazil MIG-21 nebo bombardér MIG-23.

Opravdické zlato ze Zákoutí vykopal až chasník Pepa se svou ženou. Jejich truhlička byla plná zlatých valounků, o které se s dětmi podělili. Jeden valounek dostala i paní Ruprechta do hradní pokladny. Všichni jsme tak na vlastní oči mohli vidět středověké zlato ze Zákoutí, kterým král Jan Lucemburský financoval své vojenské výpravy.

Závěr odpoledne jsme strávili opékáním buřtů. Počasí nám přálo, děti byly nadšené z pokladů a jejich rodiče měli radost ze spokojených dětí.

Rozloučila bych se s vámi vzkazem od paní Evy, která navštívila hrad se svými vnoučaty: „Milá Ruprechto, moc děkujeme za včerejší úžasné odpoledne plné zážitků a překvapení. Dlouho budu vzpomínat na zářivé oči mých vnuček, když sahaly do truhlic s pokladem. Za tyto úžasné zážitky děkuje i můj syn. Byl nadšený snad jako holčičky. Velké poděkování patří i tvým pomocníkům, jste všichni neuvěřitelní, obdivujeme vaše nadšení a elán. Přejeme spoustu sil do dalších akcí, na které se už teď moc těšíme. Moc a moc všem děkujeme.“

Tato slova jsou pro nás všechny velkou chválou a odměnou. Moc si ji vážíme a děkujeme za ně všichni.

V tomto čísle Posla bychom vás chtěli pozvat na naši další akci: Vánoce na hradě s rozsvícením stromečku – sobota 18. listopadu 2023 od 16:00. Rádi na hradě přivítáme všechny děti, rodiče, prarodiče a naše příznivce. Na akci není třeba se dopředu hlásit, počet návštěvníků nebude omezen. Každé z dětí najde pod stromečkem dárek, pro každého bude nachystané občerstvení. Těšíme se na vás, přijďte v hojném počtu, abychom si mohli všichni společně zazpívat vánoční koledy.

Tímto se s Vámi loučíme, přátelé. Těšíme se, že se s vámi uvidíme na hradě při rozsvícení stromečku. Mějte se krásně a zachevejte nám svou přízeň. Vždy tu budeme pro Vás, Vaše děti a vnoučata.

Vaše hradní paní Ruprechta + rytíř Hubert

Policie ČR varuje před přibývajícími podvody a krádežemi v oblasti IT kriminality

Přesto, že opakovaně apelujeme na občany, aby byli obezřetní a ne-naletěli podvodníkům v kyber prostoru, tak každý den evidujeme nové případy v oblasti IT kriminality. V prvním pololetí letošního roku jsme zaregistrovali **v Libereckém kraji již 457 skutků kyberkriminality se škodou přes 43 milionů korun.**

Stálice mezi podvody páchanými v internetovém prostředí jsou případy:

- podvodné internetové inzerce
- reverzní podvody (kupující okrade prodávajícího)
- podvodné nabídky investic do kryptoměn
- falešný bankéř, který chce ochránit váš napadený bankovní účet
- falešný finanční poradce
- falešný lékař, voják, kráska apod.
- podvodné seznamovací servery
- podvodné nabídky prodeje domácích zvířat (s předchozí úhradou za transport, zvěrolékaře apod.)

Množí se případy podvodných nabídek investic finančních prostředků do akcí významných společností (např. ČEZ). Podvodník umístí na internet reklamu, která slibuje zaručené zisky, ve skutečnosti je jeho cílem pouze získat vzdálený přístup do vašeho počítače a odcizit vaše peníze.

Pamatujte! Před podvodníky se může chránit každý sám:

- Mějte silná hesla s dvoufázovým ověřením.
- Používejte antivirový program nejen na PC, ale i v mobilu.
- Nesdílejte svůj uživatelský účet s dalšími lidmi.
- V případě, že vás někdo telefonicky kontaktuje ohledně ohrožení vašeho účtu, obraťte se osobně na svoji banku.
- Nepovolujte nikomu vzdálený přístup do svých zařízení.
- Při prodeji nezadávejte údaje platební karty, pouze uvádějte číslo účtu.
- Pokud možno neposílejte platbu za zboží předem.
- Neinstalujte si aplikace z neznámých zdrojů.
- Než kliknete na odkaz, ověřujte pravost internetových stránek.
- Nepřeposílejte bezpečnostní/autorizační kódy z SMS zpráv.

Budte obezřetní a nenechte se okrádat od podvodníků v digitálním prostředí!

Pokud se stanete obětí podvodu nebo se Vás jen pokouší někdo podvést, tak bezprostředně kontaktujte Policii ČR prostřednictvím bezplatné linky 158 nebo kteroukoliv policejní služebnu.

Čištění, kontrola a revize spalinové cesty

Začíná nám topná sezóna. Abychom si ušetřili starosti způsobené nefunkčními tepelnými spotřebiči a komíny, neměli bychom podcenit přípravu. Požární bezpečnost tepelných spotřebičů a komínů by měla být v podzimním období jednou z našich priorit.

Spotřebiče dělíme podle druhu spalované látky na spotřebiče na tuhá, kapalná a plynná paliva. Pro každý druh spotřebiče platí jiná pravidla pro jejich provoz a údržbu. Proto je nutné vždy při jejich užívání postupovat v souladu s návodem výrobce. Kromě spotřebičů je nutné pečovat o spalinové cesty neboli komíny. Pokud jsme provozovatelé spalinových cest měli bychom pamatovat na povinnosti související s jejich provozem, které jsou stanoveny zákonem č. 133/1985 Sb., o požární ochraně a vyhláškou č. 34/2016 Sb., o čištění, kontrole a revizi spalinové cesty.

Revizi spalinových cest může provádět výhradně oprávněná osoba, kterou je zároveň držitel osvědčení revizního technika spalinových cest. O výsledku revize vyhotoví Zprávu o revizi spalinové cesty, jejíž nedílnou součástí je Technický protokol revize spalinové cesty. Revize se provádí před uvedením do provozu, při každé stavební úpravě komínu, při změně druhu paliva připojeného spotřebiče, před připojením spotřebiče do nepoužívané spalinové cesty, po komínovém požáru, při vzniku trhlin ve spalinové cestě, popř. při důvodném podezření na výskyt trhlin ve spalinové cestě. Revize se provádí také před výměnou spotřebiče paliv s výjimkou výměny spotřebiče stejného druhu, typu, provedení a výkonu za podmínky, že způsobilost spalinové cesty je potvrzena zprávou o provedení čištění a kontroly spalinové cesty.

Čištění spalinové cesty provádí oprávněná osoba, kterou je držitel živnostenského oprávnění v oboru kominictví a v případě spotřebičů s výkonem do 50 kW včetně, můžeme čištění provádět i svépomocí. Hasiči však i v tomto případě radí nezelet peněz a obrátit se na odborníky!

Kontrola spalinové cesty se provádí po jejím vyčištění. Kontrolu provádí oprávněná osoba, kterou je držitel živnostenského oprávnění v oboru kominictví. Při kontrole se posuzuje zda stav a provedení spalinové cesty v době kontroly odpovídá technickým požadavkům, podle kterých byla navržena a provedena a bylo zahájeno její užívání; zda stav a provedení spalínové cesty zajistí, aby byly bezpečně odvedeny a rozptýleny do volného ovzduší spaliny od všech připojených spotřebičů; zda je zajištěn volný a bezpečný přístup ke spalínové cestě a k jejím vybíracím, vymetacím, kontrolním, měřicím a čisticím otvorům; zda je dodržena bezpečná vzdálenost spalínové cesty od hořlavých předmětů a stavebních hmot třídy reakce na oheň B až F; zajištění požární bezpečnosti stavby, zvláště při prostupu spalínové cesty vodorovnými a svislými stavebními konstrukcemi, půdním prostorem nebo střechou a vývodů spalín obvodovou stěnou; nedošlo-li ke změně nějčího stavebně technického stavu; zda nedošlo k zásadním změnám oproti stavu zjištěnému při minulé kontrole nebo revizi.

Nezapomeňme! Šťěstí přije připraveným!

autor: kpt. Ing. Alena Sládková, HZS Libereckého kraje

Vyrazte za krkonošskými západy a východy slunce

Jedinečné přírodní divadlo má reprízu každý den, ale nikdy nás nepřestane fascinovat. V prvním dějství se nesmělé sluneční paprsky přehoupnou přes horizont, aby nabraly na síle a mohly svými teplými doteky probudit krkonošskou krajinu. V druhém dějství naopak slunce končí svou každodenní pouť a noří se do mlžného moře. Nebe i zem se zbarví do zlatavých odstínů, snad aby loučení s odcházejícím dnem nebylo smutným okamžikem. . . Jsou to chvíle až osudové.

Pojďte je prožít na krkonošské kopce! Fotograf a milovník divoké přírody **Honza Řeháček** alias **@kopernikk** pro vás vybral místa, kde si je vychutnáte naplno.

Na východ pod Petrovy boudy

Bez ohledu na roční období vám toto místo nabízí fascinující pohled na východ slunce v srdci Krkonoš. Pohodlně se usadte na velký balvan a počkejte, až se první paprsky objeví nad Polskem. A jak dotáhnout zážitek k dokonalosti? Až si vychutnáte ranní svítání můžete zamilovat na Petrovy boudy, které nabízejí příjemnou a voňavou útulnu. Dopřejte si šálek kávy, teplý čaj nebo kus lahodného koláče.

Kudy tam?

Místo je snadno dostupné z parkoviště u Špindlerovy boudy. Respektujte ovšem klidovou zónu národního parku a při pohybu v ní nevstupujte mimo značenou cestu. Nechce se vám vstávat tak brzy a ztrácet čas cestou vzhůru? Využijte zázemí blízké Erlebachovy boudy a pod horskou oblohou se už probudte.

Na západ na Ptačí kameny

Ptačí kámen je jedno z mých nejoblíbenějších míst, kam se od jara až do podzimu rád vydávám na pozorování západu slunce. Když se léto přehoupne do podzimu, je zde možné zažít úchvatné zlaté hodinky. Slunce postupně zahaluje svými paprsky Labský důl a následně pomalu klesá za dominující siluetu Vysokého kola.

Kudy tam?

Co takhle nocleh na Martinovce? Tradiční bouda na úžasném místě, odkud se ráno můžete rozběhnout po hřebenech, nebo třeba Labským dolem do Špindlerova Mlýna.

Na východ i západ na Kozí hřbety

Místo, které je mi nesmírně blízké, přímo osudové, a značně ovlivnilo počátky mé fotografické kariéry – Kozí hřbety a jejich úpatí. Tato lokace dokáže ohromit v jakémkoliv ročním období, ale na podzim, kdy se často vynoří pod horami tajemné krkonošské moře, je pohled na ni opravdu dechberoucí. Vrchol Krakonoše není nutné cílové místo na východ slunce, ale naopak západ slunce z něj s výhledem na střední Krkonoše je je-

dínečný zážitek. Pro naprosté ponoření do barevné symfonie východu slunce, podzimu a závoje mlhy bohatě postačí jakékoliv místo na cestě k vrcholu. Díky tomu máte možnost si tuto podívanou vychutnat v klidu a samotě.

Kudy tam?

Ze Špindlerova Mlýna je to až na vyhlídku Krakonoš 5,5 km po červené. Podobně daleko je to i z chaty Výrovka, pokud se rozhodnete pro nocleh na hřebenech.

Na východ na Harrachovu skálu

Harrachova skála je nepřekonatelným místem, pokud za východem sluncem vyrazíte na podzim a v zimě. Autentickou podzimní inverzi byste měli prožít právě tady.

Kudy tam? Nejsnazší cesta je z Horních Míseček, kde je možné využít velké parkoviště.

Na východ k Pančavskému vodopádu

Ráno na Pančavě bez davů turistů a s východem slunce jen pro sebe? Ano, je to možné! Stačí trocha plánování – brzy vstávat, využít dny mimo hlavní turistickou sezónu a ideálně se ubytovat v nedaleké Labské boudě. Díky tomuto strategickému kroku budete stát sotva dvacet minut po probuzení uprostřed dechberoucí scenérie, kdy sluneční paprsky oblaží Pančavský vodopád. Představte si ten úchvatný pohled na první ranní světlo za hlubinou Labského dolu a s kulisou hučícího vodopádu – to je zážitek, který vám zaručeně vyrazí dech!

Kudy tam?

Využijte noclehu na ikonické Labské boudě. Můžete si vybrat, jestli s plným pohodlím v krásných pokojích s výhledem do Labského dolu nebo ve spacákovně. K Pančavskému vodopádu je to pak pouhý kilometr.

Proč to s cestami na východ a západ slunce nepřehánět

Výrazný pohyb turistů odpočívající horskou přírodou může ohrozit její regeneraci a biorytmus krkonošské fauny. S návštěvníky se přeci musela potýkat celý den! Zážitek z východu či západu slunce si odepírat nemusíte, neměl by se ale stát pravidelnou a masovou záležitostí. A chovejte se stejně ohleduplně, jako kdybyste vkročili někomu v nočních hodinách do ložnice.

Článek najdete i s prokliky na trasy na mapách na webu www.krkonose.eu/vyrazte-na-krkonosskymi-zapady-vychody-slunce.

Jan Řeháček a Alena Cejnarová
Krkonoše – svazek měst a obcí
Destinační společnost
pro TO Krkonoše

Hudebníci

Josef Šír

Setkávám se na cestě se dvěma známými tkalci z hor. Před lety jsem učil v jejich domově, tři hodiny cesty odtud vzdáleném. Jednomu přezdívali Stránecký, druhému Francek Vojáků. První sedí na umrzlé mezi, druhý se opírá o bidlo, jímž je louka oplocena.

Podáváme a tiskneme si ruce, máme radost ze shledání, jako když děti najdou barevné střípky ze skla. Pozorujeme, jak jsme zestárlí, že vypadáme jako šaty, které kdysi byly nedělní, teď jsou už dlouho všední, celé obnošené a vyrudlé, ale v našich střípkách upřímného přátelství vidíme sebe i svět v pěkné barvě mladších let. I mnohá muzika nám při tom vyhrává, neboť oba horalé jsou muzikanti. Stránecký klarinetista, Francek basista, jenže Francek se tehdy teprve učil – byl ještě mlád – a místo aby houkal na první dobu v taktu, přitukával s trumpetami na druhou nebo na třetí, kdežto starší Stránecký, již tehdy prosedivělý, byl snad již od narození dokonalým virtuosem; jeho klarinet jásal i šeptal, štěbetal i zpíval, naříkal i dělal závratné kotrmelce a žonglérské přemety v šestnáctinách i dvaatřicetinách, a všecko čistě, přesně a do taktu. Mimo to slyšel Stránecký v celé souhře falešný tón, a hned svým klarinetem v tu stranu zakýval a nejčastěji na Francka, který se někdy o takt spletl, a pak bral důsledně C místo F nebo obráceně, a naposled, když skladba skončila, vyšel se svým trumfem naprázdno. Tehdáž taková chyba dovedla obživit naši veselost na celý den. Jací jsme byli děti nové, a jak jsme zmoudřeli!

- Tak, jak se pořád máte? táži se.

- Ale to víte. Jako nahej v trní, nebo bosej na ledě, odpovídá Stránecký zasmušile. - Hanba je člověku bejt na světě.

- Kdybyste nelhal, bručí k tomu Francek. V háji se urodilo šišek – a na hromadách je křemenic – komupak je jako nám?

Stránecký jako když ho neslyší, sklání hlavu – už zcela bílou – překuluje holí kámen a ruhlá jako pro sebe: - Můžeme se opravdu stydět. Žádný tvor na světě není tak prachmizerný jako člověk. Nastaví se žebříček: občan nevolník, otrok, zvíře – a leze se. Na puť puť na na! Není to k smíchu i pláči? Ale dobře tak! Když jsou slepí a chtějí být slepí, ať jsou slepí.

- Hm, zvířetem. Co z toho? vrčí opět Francek. - Proč ne? Já bych chtěl bejt třeba jen, řekněme, prasetem. Považte: mlíka dost, mouky dost, samý poplácávání, pochlebování, samá úcta, vážnost, poklona.

- Na nás kletba nepadne, pravím Stráneckému.

- I padne. Když se děje něco zlého, že by buď příkladně někoho škrtili, nebo že by tuhle někdo klad' kamení na dráhu, neplatila by nám výmluva: Já nic, já u toho jen stál! Měls tomu zabránit, sic jsi spoluvíníkem.

Přechod do vážné, molové tóniny byl tak náhlý, že ani Francek nenašel k tomu žádného basu.

- Kde jste chodili? táži se, hledaje východ ze slepé uličky, a hledím na jejich hubené vaky na zádech.

- I tuhle pár hodin za Pakou. – A sehnali jste něco? – Máme toho po pěti kilech. – Draho?

– Po osmi zlatých, ale už jsem se zařek', že nepůjdu ani na krok, ale přec se nechce hladem umřít. Posledně jsem myslel, že to zaplatím smrtí. Byl jsem tak uchozen – krev mně v hlavě bouchala jako kladivo, v sobě mě píchalo – a ještě k tomu ke všemu jsme pěkně krásně nalítli - - Byla s námi sousedka – ta klekla, ruce spínala, ale stejně jí to nebylo nic platno. My jsme tuhle s Franckem šťastně upláchlí. Chytřejšího jsme nic neuměli udělat. To jsme chlapíci!

– Kdo uteče, vyhraje, míní na to Francek.

– Ano, ano, to je ta odrhovačka, kterou zná i každý kluk. Ale považte, v dešti, v noci, v cizí krajině, cesta žádná, bláta po kůtka – Tenkrát jsem si přál být zajícem. Tak jsem se schvátíl, že jsem týden ležel jako zabítý. Poptávám se po jeho dětech, ale odpovídá bez zájmu a bez vzrušení, s jakousi umíněnou tvrdostí, že mu jeden syn padl, druhý že je v nemocnici a třetí na frontě.

Jména cizích zemí a bojišť roznesla mysl naši do dálky, a v několika vteřinách shlédli jsme jako v dioramu nepřehlednou řadu úžasných světových dějů, tolikrát již procítěných a přece znovu ohromujících. Odmlčeli jsme se.

– Tak se zdá, že se člověk Bohu jaksi nepodařil, začal Stránecký s odstínem sklíčeného hněvu. - Dal mu ruku, aby měl něco nad jiné tvory, aby si mohl rozdělat oheň, aby si zřídil nástroje, zkoumal přírodu – a on? Sotva měl oheň, už na něm pálił čaroděje a kacíře a pak to své umění šrouboval a šrouboval, až si zařídil takové peklo na světě, o jakém se nikdy ani luciperovi nezdálo. No řekněte: odvážil by se luciper vypalovat nevinným lidem oči, dusit je pro nic za nic jako v kotli pod pokličkou? Bůh dal člověku rozum, aby si dobyl kovů, a on

- I darmo mluvit! Člověk je ta největší neplecha na světě. Hned prvního, který se hřál u ohně, anebo měl radost ze špičatého železa, měl hrom zabít.

Chtěl říci patrně ještě mnohem více, ale byl příliš rozechvěn, proto jen mával rukou, nabíraje těžce dechu.

- To by museli být nahoře u hromu lepší kanonýři, basoval Francek. Vždyť to vidíme, jak trefujou. Do chudých dělnic, která jdou s pole, hrom řícně, dětem mámy zabije, a někeryho chlapa, tisícumilionkrát od celého světa proklatýho, nechá pěkně na pokoji.

Zas jsme byli jako u zdi, nemohli jsme dál.

- Pamatujete, jak jsme kdysi politisovali? Odvádím řeč jiným směrem. – Nesouhlasil jsem s vámi, když jste maloval čerty na stěnu a prorokoval evropský koncert. – Jednou – po zkoušce divadelní jsme se přeli asi půl hodiny. Zima námi lomcovala, lampa nám zhasla, a my debatovali a debatovali. Pamatujete?

- Ach bože, cokrát jsem si na to vzpomněl! Vy jste mě tehdy ujišťoval, že k žádné válce nedojde, protože by to znamenalo pro mnohého účastníka „být, či nebýt!“ Taky jste strašil zákulisím – pamatuju jako dnes – že by někdo moh zhasnout světla, podřezat kozy pod jevištěm, spustit oponu mezi hrou -

- To byl můj největší omyl. Prohrál jsem.

- A já taky. Myslíl jsem, že se v kamnech zatopí a něco upeče -

- A zatím hoří celej barák, podotkl Francek.

- A oni se mlátí instrumenty, a házej si noty na hlavu.

- Ale už se zdá, že to vezme konec. Mír s Ukrajinou -

- Jestlipak jste slyšel, pane učiteli, vpadl Francek falešnou notou, že Vojta Michálčin prodal cizí přízi i s trakařem? Teď sedí.

Stránecký se po něm ohlédl, ale zapomněl ho pokárat, tak byl zaujat svými vidinami.

- A tyhle úspěchy našich mocností na východě nedají se popřít, budou snad mít účinek -

- Upek' se pěcknej, vřelej jahelník, bručí basta do jiné tóniny. Může někdo říkat: Zaplať Pámbu, naděl Pámbu, zaplať Pámbu, naděl Pámbu, - a přehazovat z ruky do ruky.

Stránecký se na něj podíval nechápavě a zkoumavě, odkud asi, z kterého partesu hraje a podotkl. - Ale co se týká národů - och budme bez starosti!

- Jáť myslel, že jste ztratil v lidstvo všecku naději?

- No ne, to jen tak. A není člověk jako člověk a národ jako národ. Když padl Přemysl Otokar na Moravském poli, bylo zle, tuze zle - a přišly Lipany a přišla Bílá Hora - a národ je tu dosud. To jen, že se nám zdá, jako by se to kolečko dějin točilo nějak tuze zvolna, jsme netrpěliví, rádi bychom věděli už už, jak to dopadne, a koukáme na konec, jako když naše Tóna čte román. Jen berme pěkně řádek po řádku! Nemůže se hrát finale místo začátku. - No mám nejprvnější řádek dojít domů, a nevím, jak ten partes sehraju. - Zdvihaje se namáhavě, pohlédl teskně k horám a zanaříkal:

- Dokud jdu, je dobře, jak sednu, jsem nahromadě.

- I nemějte starost, těší ho Francek, dobře se domů dostaneme.

- Tobě se to řekne, jsi o hromadu let mladší. Mně už nohy neslouží.

- Za to prsty vám ještě klapou. Tuhle v Da-liboru jsem na vás zůstal koukat, až jsem se ztratil.

- Jsou z nás trosky. A jak jsem prve povídal: Chvillemi se skoro zdá, že je člověku hanba.

- I nenaříkejte. Hledím ho potěšit. - Kdo má dobré svědomí a může se každému podívat směle do očí, je dnes ještě pánem, třeba že to svět neuznává.

- Taky tak myslím. Když máti tuze žehrá a běduje, říkávám jí: Co by ti bylo platné, kdyby se ti všechno dařilo tak, jak si přeješ, třeba jako - no nemusíme nikoho jmenovat - ale každý by se moh' před tebou vyplivnout? Moc je moc, síla je síla, ale čest je taky čest, a to nikdo nezvrátí. Copak je člověk krtice, aby jen ryl a ryl a za svým prospěchem čmunchal?

- Ale jak by se nám pěkně skovávaly válečný zisky, kdybychom byli krticemi!

- Stránecký se žertem po Franckovi rozehnal holí. - Že tě napálím! Takovouhle zábavu s ním mám celou cestu. Já něco fíkolím dojemně se čtyřma bé, on mně na to basuje se dvěma křížky, jako když brambory na plískanky škrábe.

Rozešli jsme se, a brzo se mi ztratili z dohledu. Jen ty upomínky, ony barevné střípky po nich zbyly. Dívám se jimi, a vidím, jak hezký byl minulý svět. Co uvidíme, až se budeme dívat z dálky na dnešní dobu?

Ze Sebraných spisů Josefa Šíra, ze Svazku 10 Hory za války, povídka Hudebníci od str. 140.

Jak vychovávat děti

Dětské požitkářství

pokračování
Miloslav Rychlovský

Jednou mně dala maminka k svátku padesátihaléř. A řekla mi: „Ne abys jej promlsal!“ Slíbil jsem.

Jen zašla a již jsem utíkal k cukráři. Před krámem jsem se zastavil a počítal na knoflíkách u svetru: „Mám, nemám, mám...“ Vyšlo to na nemám. Počítám u kalhot a tam jsem skončil, že mám. Přemýšlel jsem chvíli a najednou slyšel bít na věži hodiny. Skončily na mám. Bez váhání jsem vkročil do dveří a koupil si cukroví. Druhý den jsem toho litoval, neboť jsem neměl na sešit. *(Z úkolu jedenáctiletého žáka.)*

Že děti rády sladké věci, je známo. Pokud toho není mnoho, neškodí. Ale pamlsky nemají dostat před hlavním jídlem, protože se kazí chuť. Zejména se nemají dětem dávat sladkosti, když jsou už v posteli. Ve spaní se netvoří sliny a nepolyká se, takže sladký obsah zůstává mnoho hodin v ústech. Tak vzniká množství bacilů, jimiž se kazí zuby. Nejlépe, vyčistí-li si dítě po sladkém jídle před spaním zuby.

Některé děti by za sladkosti a jiné dobré věci utratily všechny peníze, daly všechno, a nemají-li, mlsají na dluh. Tato náruživost se dá srovnat s pijáctvím dospělých. Je jednou z příčin, proč se mnohé tolik těší na výlet. Mají-li peníze a zlatou svobodu, je jediný jejich zájem o třešně, burské ořechy, limonádu, čokoládu a hlavní věcí je zmrzlina. Tomu třeba rázně čelit. Nepomůže-li napomenutí, je nutno odejmout jim peníze a vrátit jim denně jen tolik, kolik je třeba, a ostatním zakázat, aby marnotratníkovi půjčovali, a půjč-li, ať nikdo nechodí, aby mu učitel vymáhal dluh. Postižený je zpočátku nespokojen, druhý den už si sám dělá vtipy a třetí den řekne: „Pane učiteli, to je dobře, že jste to tak udělal, alespoň budu moci příště jet zas!“ A je rád, že ho učitel vysvobodil z otroctví očí a jazyka. Výlet je příležitost, kdy se děti mohou učit dobře hospodařit, ale taky marnotratnosti. Udělá-li z nich dobré hospodáře, splnil velký úkol.

Když jsem byl malý, dostal jsem tři šestáky na pouť. Měl jsem za to, že je musím utratit. Koupil jsem si hned několik mlsů najednou, a když mi jedna věc nechutnala, zastrčil jsem ji pod prkno u boudy a koupil hned zase jinou. Za půl hodiny mne kdosi z našich potkal: „Kolik máš ještě peněz?“ zeptal se mne. „Žádné.“ Bylo se mnou zle a dostal jsem. I když dětem dáme peněžitý dar, jistá kontrola a vedení jsou potřebné. Naši správně měli říci: „Tady máš tři šestáky. Za jeden si kup co chceš, druhý si nech na sešity a třetí si schovej!“ Děti, jimž štědrá ruka rodičů a strýčků pořád sype, neznají cenu peněz. S mnohem větším rozmyslem utrácejí ty, které si samy vydělaly. K tomu by se děti měly vést. Obuvnický podnikatel Baťa vzpomíná, jak jako zcela malý hošík šil panenkám bačkůrky a prodával je s otcem na výročním trhu. „To byly první moje výdělky, ty mne učily podnikatelsky myslet,“ píše. V západních zemích děti bohatých rodičů skládají do sklepů uhlí a prodávají

po ulicích noviny, jen aby věděly, co je to vydělávat. U nás to někdy taky rodiče dělají. Moji žáci chytali ondatry, sbírali chrousty, lesní plodiny, tenisové míčky, prodávali na venkovské stanici lidem do vlaků limo, nosili balíky a podobně. Z ušetřených peněz si kupovali do školy a na sebe věci a zbytek si počátkem školního roku uložili na výlet. Pěkného výsledku docílil učitel, řekne-li po prázdninách, aby se každý žák zavázal, že si týdně uloží určitou částku, byť malou. Koruna stačí, aby si za školní rok uspořil na dvou-denní výlet. Jak snadno by se i nejchudším za rok rozletělo těch čtyřicet korun za zbytečnosti! Takto se mohou podívat hezký kus za hranice svého domova a mnoho pěkného vidět. To je jeden z cviků, jimiž se snažíme ve škole naučit dítě sebekázní, vládě rozumu nad pudy, jazykem, očima - přemoci požitkářství, aby se nestalo smyslem a cílem života, jak je to u tolika slabochů.

pokračování

ZLATÝ GRÁL NAŠEHO ČASU

Slavomír Ravik

Hnili v iluzi štěstí, již viděli v majetku.

Štěstí však spočívá jen v žáru činů a v tvůrčím uspokojení.

Ti, kdo se přestali za něco směřovat a berou svou potravu od jiných, ať byla jakkoli jemná a vybraná, ano, ti zjemněli, kdo naslouchají cizím básním a vlastní básně nepíší, ti kdo se těší z oázy, aniž jí poskytují cokoli živého a kdo sahají po zpěvech dodaných odjinud, ti přivazují sebe ke chlévskému žlabu a proměnění v pouhý dobytek, jsou zralí pro otroctví.

Antoine de Saint-Exupéry

Svatý grál, abychom si obsah tohoto pojmu zopakovali, byl dlouho symbolem legend, pověstí a mýtů a příslibem zázraků. Tímto posvátným grálem se měl stát pohár, z něhož pil Ježíš při poslední večeři. Následujícího dne biblická postava – Josef z Arimatie, který si vyžádal od Piláta tělo umučeného Krista, měl do téhož poháru posbírat krev vytékající z ran ukřižovaného Krista. Z poháru se měla stát koncentrovaná a mystická moc, dokonce se tradovalo, že kdo na pohár jen pohlédl, získal

dar nesmrtnosti. Zmíněný Josef se však s pohárem odebral do Francie, zázračný pohár se měl stát majetkem řádu templářů, věru bohatého společenství, které vybojovalo zpět Jeruzalém, provozovalo turistické výpravy do dnešního Izraele, dokonce založilo bankovní společnost, a tudíž bylo nakonec pomordováno, rozpuštěno jako řád a velmistr skončil na mučidlech. Nicméně středověcí pěvci a poetové udržovali tuto legendu v paměti svých současníků, zvali se „minnesängri“

nebo „trubadúři“. Putovali Francií a Němec-kem a ozářili svými popěvky a verši celou středověkou společnost.

Grál se měl ocitnout dokonce i v Anglii, v Glastonbury, ve společnosti rytířů kula-tého stolu legendárního krále Artuše. . Od té doby se zachovaly nejen texty, ale i obsah legend, a občasní dobrodruzi se pokoušejí i po dvou tisících letech objevit historii dávné mystické události, ba do-konce svatý grál samotný.

My si tuto epizodu připomínáme, neboť každá doba měla své záhady a tajemství, svůj maják, který měl rozsvětlit cestu na-šeho složitého putování. I my jsme získali svým způsobem sekulární grál, jímž se stalo bohatství, neutišitelný konzum, spojený s historickým hazardem, s naší lačností, bez-ohledností a dokonce i s duchovní kapitu-lací. Sami jsme se, jak napsal Exupéry, přivázali jako dobytčata k plnému žlabu.

S kvěly portrétista našeho času Zdeněk Jičín, který si nebere servítky a břitkou for-mou prezentuje své poznání, napsal: „Ptáme se, jaká minimální míra materiál-ního bohatství je nezbytná ke vzniku du-chovní nadstavby?“ Odpovídá si konstatováním, že „vzrůst materiálního bo-hatství nevede automaticky ke vzrůstu du-chovního bohatství...“

„Člověk je buď pitomec, nebo není pi-tomec, a jestliže je pitomec, tak pitomcem zůstane. Až bude mít každý auto a dům, vyvstanou další nezbytné potřeby. Napří-klad soukromý pool... Vlastní pool se právě stal symbolem společenské prestiže a blahobytu. Na historickém příkladu aris-tokracie vidíme, že materiální potřeby mohou růst stále donekonečna. Nejsou totiž skutečnými potřebami, ale symbolem společenské úrovně. Jsou symbolem hlou-

posti, na níž nelze nic změnit.

„Kult módy“, pokračuje Jičín, „hraje v této otázce významnou roli. Luza, jak víme, nesnáší staré věci. Sotva je někde trochu prodřený koberec, hned se musí vy-hodit a koupit nový. Luza je cynická k věcem zrovna jako k živým tvorům. Da-vový člověk netrpí melancholií. Staré, od-řené křeslo se mu nestává zdrojem vzpomínek, součástí jeho života, jako je tomu často u jemných lidí, jimž právě díra v koberci může být symbolem domova, řady let prožitých jeho každodenním pro-šlapáváním. Luze jsou takové intimity zcela neznámé. Moderní barbar nestojí o staré krámy, pokud nejsou starožitnostmi. Ne-ofilie masového člověka plyne z potřeby opičit se, být stejný a mít víc a lepších věcí než druzí, nebo aspoň právě tolik, nezůstat pozadu. . . Luze je třeba přísně odměřovat. Podporují-li se její touhy po materiálním blahobytu, probouzí se jen dál její nenasyt-nost.“

Pokud bude čtenář vnímat předchozí citace s pocitem zadostiučinění, jistě si také řekne, alespoň to přizná sám ve svém zamyšlení, že by si nedovolil takto ostře pohodit bláto na naši společnost, prostě proto, že by ho současníci ukamenovali. Ji-čínovi, který odešel počátkem našeho tře-tího tisíciletí, už v tomto ohledu nic nehrozí. Co se mívání týče, nebyl sám – David Riesman (v knize Osamělý dav), pra-vil kulantněji, že „běžný člověk nemůže omezit své potřeby, protože mu to nedo-voluje jeho závist vůči ostatním“.

Inu každý, byť jen krapet, osvěcenější člověk, tuší, že jedeme po špatné, sobecké cestě, která se neohlíží na budoucnost, na vlastní potomky a už vůbec ne na další po-kolení. Nejde jen o překročení všech nená-

vratných mezí, ale v posledním důsledku o zachování krásné modré planety na periferii všech vesmírů.

S velmi zajímavým časováním našeho vývoje přišel sociolog a futurolog Alvin Toffler, který se dožil počátku našeho tisíciletí. (+2016). Napsal řadu pozoruhodných knih – o Třetí vlně, o Nové civilizaci, ale připomeňme si aspoň jeho Šok z budoucnosti. Tedy autor tohoto spisu zavzpomínal na minulých padesát tisíc let současného lidstva. Jeho startovní čára začíná tudíž u nejprimitivnějších individuí, která se živila ještě sběrem plodů a lovem, což je v jeho pojetí první vývojová vlna. Skutečnou revolucí se stal neolit s nástupem zemědělství, se setbou a s usazením stěhovavých kmenů. Což se odehrálo před 4000 lety.

Ale vraťme se k Tofflerovu časování. Za jeho vzpomínkami na minulost začal život 800 generací, s průměrnou délkou života 62 let. Tudíž z této řady generací plných 650 trávilo život za svitu loučí v jeskyních. Teprve posledních 70 generací komunikuje pomocí písma, a teprve posledních šest, podle Tofflera, zná tištěné slovo.

Nu a většina z nás spatřila honosné produkty, které zaplavily výkladní skříně světa, až v naší osmisté a snad předposlední generaci.

Není náhodou, že autor knihy o Šoku z budoucnosti nám tímto tempem působí pocit závratí. A to zejména při vědomí, jaké nechtěné produkty toto tempo přineslo. Naším světem se řítí a vadne druhá industrializační vlna, i s negativními následky. Za určitou hranicí se stává zemědělství marginální záležitostí, proměňuje se i průmysl, jak jsme ho znali v mládí. Objevily se netušené technické nástroje k destrukci života a vlastně i planety. Přibližně desetina

populace se utrhla jako ledová kra od ostatních; miliardy lidí žijí v nesrovnatelném nedostatku a někdy zápasí o holý život.

My tedy prožíváme nástup třetí vlny, s dědictvím předchozího průmyslového vlnobití, a nejsme s to svou situaci ani přesně popsat. Je to jistě vítězství informačních technologií, a také nahrazování pracovní síly robotikou, která s sebou ovšem přináší velké a těžko řešitelné problémy.

Mnohem závažnější jsou ovšem dopady na osobnost člověka, kterého jsme si ovšem zvykli nazývat homo sapiens, k čemuž občas, pro vylepšení pověsti přidáváme sapiens ještě jednou, takže máme před sebou homo s tuplovaným přídomkem sapiens. Je tento občan planety vskutku „moudrý“, když jej tak titulujeme? Filosof Jičín ho ve svých úvahách jaksepatří znesvětil. Protože se neseme ve stylu módy, k níž patří i predikáty, kdekdo z lepší části vyspělého lidstva navštěvuje vysoké školy, často soukromé, i když dnešní páni doktoři a inženýři by většinou neprošli ani klasickým gymnáziem našeho mládí.

To je ovšem ta lepší alternativa. Zbývající populace spíše řeší problém: Co s naším životem? Co s volným časem, kterého přibývá? V naší třetí vlně se tedy rodí průmysl zábavy, jak jinak než pokleslé. Jsou tu sportovní areály, fitness centra, nezbytná zejména proto, že zápasíme s obezitou, nastartovanou nejspíše obecnou nenasytílostí. Máme tu podniky provozující „postmoderní“ muziku, počítače přenášející nejroztodivnější dezinformace, reklamy, které nabádají člověka, aby šel, takřikajíc s dobou, či aby byl „in“. O programech televize se raději nebudeme ani zmiňovat.

Jako by nám slavný „učitel národů“ Jan Amos Komenský nahlížel přes rameno,

dávno, velmi dávno, v sedmnáctém století napsal: „Příčina všech zmatků ve světě spočívá v tom, že lidé nerozeznávají nezbytné od zbytného, že nechtějí rozlišovat cenné od bezcenného, a že se ženou jak stádo ne tam, kam je třeba jít, ale kam se jde.

Kola mocné průmyslové elity se tedy otáčejí, neboť si pamatujeme, že kdyby se zastavil kolotoč mezi bankami, které pumpují do mechanismu peníze, kdyby nebylo spotřebitelů, kteří čekají na moderní interiéry i na vlastní zušlechtění, podporované módou a závisť, zhroutil by se zavedený svět „civilizovaného“ lidstva. Že toto nemůže být věčným horizontem životního běhu, je ovšem nasnadě.

Přitom je lidské individuum nejen objektem průmyslového využívání, ale také zneužívání. Kdyby člověk nebyl žádostiv nového a často zbytného zboží, jimiž by obohatil svůj život a své postavení ve světě, účastnil by se pohromy tržního systému, a zmíněné kolo by se - i k jeho škodě - začalo zpomalovat. Tak tomu bude i ve chvíli, kdy na jeho místo obsluhovače strojů nastoupí robot. Ten kdo bude využíván u výrobního pásu, teď bude zneužíván jako konzument. Kde se najdou peníze rozhýřenou společností financovat, je ovšem stále přetřásaným problémem, neboť obecné zadlužení (státu, obcí, firem i občanů) dosahuje astronomických cifer. Nu a zadlužení, z něhož není úniku, je destabilizující prvek v celé společenské soustavě.

Když už jsme se zastavili u nákupních horeček, stojí za zmínku jeden z osvícených mozků, profesor špičkové Harvardské univerzity Michael Sandel. Ten poznamenal, že „dáváme cenovku skoro na všechno, ale to znamená korumpování nebo reálné znehodnocování věcí. Jakmile si něco mů-

žeme snadno koupit, už si toho tolik nevážíme“. A na druhé straně, jak pokračuje, „nemůžeme si koupit věci, které definujeme prostřednictvím emocí... mají vnitřní význam, který peníze nedovedou postihnout“. Do tohoto neprodejného souboru patří přátelství, láska, vnitřní kultivovanost i vzdělání na příslušné úrovni. Tyto hodnoty ovšem nejsou na prodej, nejsou komoditou na burzách, ale přispívají k vnitřní hodnotě našeho života a ke smyslu našeho putování na této planetě. Přitom, jak uvádí švédský filozof Johan Norberg, ještě roku 1820 žilo 94 % obyvatel světa za denní příjmem ve výši dvou amerických dolarů – samo sebou v přepočtu na dnešní hodnotu. A dodejme, že počátkem třetího tisíciletí (2017) přispěla zavedená společnost ke Světovému ekonomickému fóru v Davosu informací, že osm nejbohatších mužů planety drží v rukou větší majetek než polovina lidstva, konkrétně než 3,6 miliard lidí. Jiná informace (2016) říká, že jedno procento nejmajetnějších vlastní víc než zbylých 99%.

Tak jsme vstoupili z lineárního, snadno spočitatelného světa do časů (abychom užili obvyklé předložky, která je v tomto punktu na místě), do světa post-lineárního, tudíž nevypočitatelného. Tím pádem také riskantního a velmi nestabilního. Stalo se tak zejména proto, že do probíhajících procesů vstoupil právě nevypočitatelný lidský element. Ne že by se lidská psychika neúčastnila dějů posledních dvou staletí – nikdy se tak ovšem nedělo s takovou intenzitou, jako na předělu dvou vln ve smyslu studií Alvina Tofflera.

Klasickou ukázkou jsou ovšem hospodářské krize, přicházející v naprosto nečekané chvíli. Protože se obáváme termínu,

připomínajícího kritické okamžiky v dějinách, říkáme těmto průlomům raději recese. Účastníky známe a tedy je ani nemusíme představovat. Je to elita bankovní, průmyslová, vojenská, stále dobře více zapražená elita mediální, která ovlivňuje dnes a denně, ve dne i v noci, lidské termitíště, jež je současně viníkem, ale také obětí celého systému, třebaže tvoří jen základnu naší společenské pyramidy. Nemůžeme ovšem pominout ani elity intelektuální, do značné míry polovzdě-

lané, nebo jednorozměrné. A to nehovoříme o zbrojních komplexech, které zadělávají na příští konflikty.

Skuteční duchové žijí v tichých oázách, nevstupují do hry na této šachovnici, také se s nimi často nesetkáváme. Jsou protažení hlubokými zkouškami ducha – a není divu, že (až na vzácné okamžiky v dějinách) nevystupují na veřejnosti. Tudíž se nelze divit, že národy generují na nejvlivnější místa natěšené celebrity, které neláká odpovědnost, ale jen touha po moci.

Úvodní slovo k historii hradu Štěpanice **Pojďte a poslyšte**

Pokračování

Josef Fait

Velice se rozmohl šlechtický rod Valdštejnský, jehož odštěpné rodové haluze rozšiřovaly se do nových držav a tak opětovaně, tentokrát však průzkumná družina valdštejnská pronikla do již dávno známé osazené štěpanické doliny a opanovala ji s celou územní rozlohou, kde doposud převládal markwartický vliv. Tento nástup s převzetím moci nečinil zajisté větších překážek, jednalo se o rody spřízněné a vše proběhlo hladce, bez komplikací a oba rody splynuly zas v jeden. Noví páni z Valdštejna ponechali si i původní markwartický erb, stříbrnou lvici v modrém poli, a přijali jej za vlastní. Valdštejnští v čele se Zdeňkem, stavebníkem rodového hradu, velice uvítali spořádané, pevné již zázemí rozlehlé a prosperující štěpanické osady a mohli proto snáze přikročit k realizaci záměru výstavby vlastního, hrazeného sídla. To ostatně bylo prvořadým příkazem pro každý nový rod. Začali se jím zabývat zcela od začátku a zvažoval hlavně své hmotné prostředky, nezbytné pro tak náročnou stavbu, jakou bezesporu byl každý hrad. Stavbou Valdštejna byly vyčerpány veškeré peněžní zdroje a nová výstavnost hradu hotových peněz nutně vyžadovala. Také nebylo ještě žádaného prospěchu ani výnosu z nově zakládaného panství i statku, pročez nezbyvala jiná možnost, než aby si příští hradní páni potřebných kop grošů českých jednoduše vydlužili. V tomto případě jistá a spíše důvodná domněnka typu u věřitele typu jihočeského vladaře Voka z Rožmberka erbu čtyřlísté Růže. Čelný představitel rodové větve, která se do hradu Štěpanice vepsala, Zdeňek, jako již zkušený stavebník, ujal se i zde svého úkolu a zamlčel pouze, že místní hrad bude od počátku svého vzniku zadlužen. Po nějakém čase, než byl kontrakt sjednán a peněžní základ zajištěn, začaly mít přípravy ke stavbě hradu již spád. Dále se vycházelo hlavně

ze zdrojů základny štěpanické osady, která jako vůkol jediná a předem již k novému hradu poddanská, bude muset přispívat hlavně robotní povinností svých obyvatel i materiálově, vozy, potahy a vším dalším potřebným. Tu měl každý středověký feudální stavebník zdarma a z ní také bezohledně těžil a vykořisťoval. Proto byla každá hradní stavba, vedená tak zvaným způsobem římským z lomového kamene i opracovaného, tak obávanou a těžce na prostý lid doléhala. Nikterak neomezený pracovní čas byl sledován co nejvíce využitelný, zděné úkoly se mnohdy dokončovány za svitu loučí a pak na vlastní životní potřeby zbývalo pramálo času, osobní volno pracovníka bylo potlačeno na minimum a jen na zřeteli byl přísný pracovní režim s bezvýhradnou účastí na hradní stavbě, dnů bezpočetně pod robotním jhem. Stavebník, aby pracovního přerušování bylo co nejméně, opatroval dělný lid spíše než ze soucitu, dávkou chleba a řídkého piva. Další stravu a jídelní nádobí si přinášeli pracovníci z domova, a to se jako keramické snadno i rozbilo. Za pětiletou dobu výstavby se ho skutečně množství rozbilo a střepy pak z něho, jak se podnes nacházejí, jednoduše na staveništi byly pohozeny. Jelikož nebylo z časového nedostatku možné opatřit si nádobí náhradní, nezbývalo než sáhnout po nádobách památečních, jak uchovány jsou ještě z doby zakládání osady, a i když i ty se porozbíjely a střepy z nich pohozeny a dnes nalezené slouží k zkreslujícím vývodům „střepovým“, podsouvajícím dřívější založení hradu, než zná historie a to dokonce o sto let, byť o domnělé a zřejmě také „jakési“ hradní stavbě není té nejmenší zmínky. Míněn je zřetelný rozpor uváděním vlivu i jakési „první valdštejské kolonizace“, když v té době nebylo ještě po hradu Valdštejnu té nejmenší stopy.

Pomocné manuální robotní práce zahrnovaly lámání stavebního kamene, kácení, svoz a dopravu dřeva, trámců, hloubení příkopů a vršení valů, pomocné práce při zdění atd. Vlastní stavba hradu se mohla uskutečnit pouze řemeslnou stavební hutí se svými specialisty, majícími patřičné zkušenosti ve své hradní odbornosti. Profesionální skupinu vedl stavitel se svým pomocníkem. Ti také veškeré práce organizovali a podléhali přímo stavebníkovi, který na rozdíl od robotníků, platil hutním řemeslníkům v hotovosti, nejvíce ovšem hlavnímu staviteli. Stavba hradu byla pouze jediná a měla proto i svá privilegia v každém případě nadsazené mzdové odměně. Dále si je nutné uvědomit, že jakmile byla výstavba hradu zahájena, ihned byl přizpůsoben režim denních, spíše již předem odhadnutých výkonů a ty postupně dál zvyšovány. Příčina toho se jeví z logické snahy po co nejrychlejších stavebních dokončeních pro úsporu výdajů i střediska bezpečně chránícího, pročez bez ohledu na pracovní přetížení vydány stavebníkem nekompromisní rozkazy vedoucím stavby a těm nezbyvalo, než se jimi řídit a pracovní tempo přizpůsobit. Nelze si proto nikterak tehdejší poměry idealizovat, převládal sociální útlak s mimoekonomickým násilím. Poddaný neměl žádná práva ani zastání a co přikázal feudální pán, šlechtic nebo rytíř, muselo se dodržovat. Z čehož jednoznačně vyplývá skutečnost, že nedodržení předem dohodnutého denního výkonu mělo za následek potrestání i jako výstraha ostatním. Oprávněná je proto již vzpomenuť domněnka zvláště manuálních pracovišť při hloubení příkopů nebo vršení valů, že nepracovní úkon nastavován dlouho ještě do noci za přísytu ohniště nebo smolnic. . Všechny dopady sví-

zelů, dolehlé na prosté i kvalifikované pracovníky při tak náročné stavbě, jakou hrad bezpochyby byl, si z dnešního hlediska nedovedeme ani dobře představit. Vycházejme alespoň z opodstatněné skutečnosti, že základem všech potřeb a hlavně levné a potřebné živé pracovní síly stala se štěpanická osada, rozložená při povodích. Není totiž nejmenší zmínky z té doby o nějaké jiné osadě či sídlišti a musela proto jako jediná podvolit se veškerým nepříjemnostem, které na ni se stavbou hradu tíživě dolehly. Hned počáteční rozkaz přikazoval ubytování příslušníků stavební hutě, pro které muselo být zřízeno tábořiště poblíž staveniště se všemi doplňky. Tento zřejmě jen provizorní stanový tábor se vším pracovním náradím i materiálovou základnou, mohl po dokončení stavby hradu znamenat i počátky vzniku vesnice Horních Štěpanic, zvláště když souběžně a dosti pravděpodobně stavěna kaple – mauzoleum, zanedlouho po dokončení rozšířena o přístavbu sálu kostelíka zasvěceného svatému Vavřinci i fary opodál.

Nejvhodnější místo vyhlédnuté pro založení hradu nedaleko štěpanické osady, splňovalo všechny základní požadavky, nacházelo se ve skalnatém terénu vhodném pro těžbu kamene, s vyvýšeninou a svahem na všechny strany budoucího hradiště. Proto ke konci 13. století nebylo již důvodu k prodloužení a zahájeny naplno veškeré přípravné práce. Nejprředněji přikročeno k mýcení ústředního i dalekého obvodu hradiště, pokrytého věkovitým pralesem a křovinami. I když zajisté připustíme klučení ohněm, nejvíce se asi uplatňovaly pily a sekery. Terén musel být zbaven a prost všeho zbylého balastu, proto zejména pařezy přesehány ve vazech a pak pomocí volských spřežení řetězy vytrhávány, takže snad několik let se těmi místy rozléhal pobídkový pokřik honáků a bučení v tažná jářma zpřažených volů s neutuchajícím hlukem rozlehlého pracoviště i horečného spěchu ve vyčerpávajícím pracovním vypětí. Přidruženou a neméně pracnou námahou bylo zřizování pevných cest pro dopravu stavebního materiálu ke staveništi. Veškerých přípravných prací se stavbou hradu bylo až přespříliš a snad jen jedna výhoda pro znavené a vyčerpané pracovníky byla, že mohli si odpočinout v nedalekých svých domovech. Pracovní doba se stejně protáhla pravidelně do pozdního večera a tmou teprve končila dle výslovného příkazu pracovat tak dlouho, pokud je vidět na ruce. Středověk měl mimo své, spíše pochybné pozlátko dosti zjevných rozporů a sociálního útlaču nižších společenských vrstev zvláště pak sedláků a řemeslných knapů, převážně však lidu poddaného, nevolníků. To v navršení a již neúnosnosti zavdalo podnět k propuknutí zjevného odporu, přerostlého v revoluční hnutí a bouře husitské na počátku 15. století. A byli to právě oni, co utvořili uvědomělé jádro vojska „božích bojovníků“ za práva národnostní i sociální, k ozdravení všeobecných poměrů v Království českém a zvláště pak odkazu obětí Mistra Jana a Mistra Jeronýma světlé památky. Postavení prostého lidu bylo závislé na tom, jak který feudální šlechtic a byly to i klášterní řády s ním jednal, zpravidla však ke svému prospěchu utiskoval a vykořisťoval, jak vesměs ze zpráv té doby je patrné. Jeden příklad za všechny čerpaný je i z nového staveniště hradního a obdobného, jak i odjinud těžce doléhalo a toto vědomí tolikerých útrap, křivd, slz i bolestí, bezpráví, podnes číší ze zdí hradních němou výčitkou.

pokračování

Obrazy zimní horské krásy

Josef Aleš-Lyžec

POČÁTKY ZIMY (III. POKRAČOVÁNÍ)

1. říjen 1905

Není vzácnost, dostanou-li naše nejvyšší hory bílý šat trvale již počátkem října. Roku 1905 zima poprášila vrcholy v noci na den 1. října. Čtvrté noci potom silně se chumelilo. Také údolí po prvé zbělela, ovšem prozatím jen na několik hodin ranních. K poledni 4. října slunce prosvítalo zřídlymi chmurami a vyostřovalo protivy, skvoucí běl rozlehlých výší a pestré barvy údolí a svahů.

Zima není tak zlá, jakou se zdá. Je zároveň dobro. Dech její usmrcuje vše povrchní, pomíjející, ale vytváří bezpečný šat, pod nímž kořenům žití sladce se dříme, jímž světlo i vzduch bez přestání k nim vnikají jako naděje, jistota plnější, krásnější obnovy, vzkříšení.

Záplava přímého světla, zesilovaná odrazem od ohromných ploch zasněžených svahů, množila skvělost živých barev dole a utvrzovala ve mně dávnou domněnku, že jeseň v horách jest malebnější než v kraji v neomylné přesvědčení. Jako rychle odkvétající žena z jižních zemí: je tím sličnější, tím líbeznější, čím méně času ji vyměřeno na výstavu vnaď a krásy pro podiv světa. Zvláště je-li v barvách jejich a nad nimi ozářená, a oslňující běl sněžná, planou a nádherně strakatí protivou tou jako plátna pod štětcem Úprkovým.

Přijďte v dny předčasného vpádu zimy do hor ještě teplých a zaměřte Harrachovem k Mumlavskému slapu a uvěřte. Takovou svěžestí nepyšní se na počátku října již žádný palouk v kraji jako břehy jmenované vody, tak krvavě nerdí se javor v parku ani hrušeň v sadu jako jeřáby zde na úbočích! Skvostné ty stromy, dole brčálově zelené s listím nezřídlym, zahrávají nad slapem citronovou žlutí, sto metrů výše, pod vtokem bystřiny Lubochu, oranžovějí, dalších sto metrů, při ústí Hraničního potoka, najdete několik popředníků jejich již narudlých. Rozlučme se s těmito posledními listnatými stromy v Mumlavině dolu, blížíte se horské výši,

Sněhu, jehož skrovně, zvlhlé počátky byly nad slapem, přibývá, čím dále vzhůru údolím zvědavost vás pudí, znenáhla tuhne a přiléhavěji halí vše na zemi i ve výši. Rozkošné vyjímají se v něm maliny, jež tu dozrály teprve v září, hojné žluté starčky a jestřábníky a vysoké věsenky lilákové, bujně, neobyčejně silně rozvětvené knotovky růžové, které jste trhali v kraji ku konci jara, a jiných vzácnějších ojedinělých zbytky. Mezi Lubochem a Hraničním podíváte se množství temně modrých podlouhlých zvonků hořce tolitolistého, který krásí i pláň a úbočí pod samými vrcholy.

Kvíty ve sněhu! Vrchol života, barevná a vonná výslednice neviditelného chvění, dotud svěží, v chladném objetí nehybné ztrnulosti! Proudbystrých vod a rej větru v hustém jehličí hvozdu šumí a hučí rekvíem Mozartova dojemnějšími. Nechce se vám od toho pohádkového, svérázného kvítí, jako bysta tušili, že na další pouti neuzříte již obrazu pěknějšího.

Čím výše vystupujeme, tím silnější, neprůhlednější závoj kryje vše na zemi, i co z ní vyrůstá. Jen tu a tam mocnější trsy kapradí prozelenávají a z kvítí sotva zvonek hořce promodrává.

Sto metrů nad stokem obou pramenů Mumlavy (1 100 m) všechno barevné se ztrácí pod sněžnou bělí. Ubaluje nejen husté jehličí sehnutých větví, ale i mocné kmeny smrků. Podivujete se, tak silná byla včerejší chumelenice, a z bílého obalu na kmenech soudíte, že byla s mrazivou mlhou. Ještě sto metrů výše, a bílá zima chladným dechem ohlašuje se znenáhla i vašemu tělu. Ale nedbáte jí a jen udivení pozorujete, kterak výškou přibývá skvoucí bělí. Již nikde ani jehličky zeleně.

Konec pestré nádheře! Dole ještě snad jásá rozbujnělá radost života, uprostřed horského klínu zvolna umírá v slázích posledních úsměvů, nahoře mrazem zsinálá zmizela, pohřbená ve sněhu a jíní.

Dychtívi, kterak účinky vzrůstajícího chladna dále budou se stupňovat, nedbáte obtíže nezvyklé, protože první chůze sněhem, a jen halíte se pečlivěji. Dole u slapu nebylo potřebí svrchníku, ale než opustíte poslední zákrsky nízkého smrčí, změněného téměř ve sněhuláky, kde silný svah lesní přestává a kde mírně skloněná, vysoká pláň Navarské Louky se začíná (1300 m), jest vám opatřit se důkladně proti rozpoutanému, mrazivému větru. Zakuklíte se, jako byste šli na výzkum do polárního kraje. Ale jen tak lze vám, tělesně podletně naladěným, pohlížet klidně na účinky náhlého, opravdového nájezdu Morany do horských výší.

K večeru úbytkem tepla, blankyt oblohy znenáhla sivěl, ztrácel se ve výparu údolní vlhka, chmuřil se, a nyní vidíte zblízka, jak vypadají ty chmury. Vcházíte do mračné mlhy, která v prudkém letu halí jinovatku vše, co sněhem nezabezpečeno, ani i sníh sám, a zastírá výhled i na nejbližší vrcholky vpravo, Lysou a Kotelný. Sněhu na pláni nemnoho, jen nad kotníky, ale mocný proud vichru nakupil za každým křoviskem kleče navenek po kolena a zakryl cestu místy k nepoznání.

Čím dále postupujeme, tím méně se vám líbí ta nenadálá, raná zima. Jak vášnou, spanilou se zdála zdola, tak nevlídnou, i vám nepřátelskou, jeví se v mlžném chmuření večera na rozlehlé, po západu slunce zsinálé pustině Louky.

Na předělu Mumlavských a Pančiných mokřin jsou ukazatele, křižovatka cest, vyznačených vysokými tyčemi. Nejste v pustině! V tyčích máte jistotu bezpečné pouti, i kdyby mlha zhoustla. Nachytaly silnou vrstvu jíní, hřebenitě vyostřenou na straně jihozápadní, odkud mlha větrem letí. Sestupujete, nejste tu vůbec po prvé, již bez valného zájmu podle Pančice k okraji srázů do Labského dolu. Brzy vodopád prvního přítoku labského šumí pod vámi do propasti hloubi. Zašera a přítmi zachmuřeného dolu zdvihaají se srázné, černé boky Krkonoše a mizejí vzhůru i dolů ve sněžné šedi a ztemnělé mlze. Jaký rozdíl v podívané zde a tam, odkud jste přišli! Tam před hodinou ještě zajímavé věci a líbezná jasno, ale zde chladno, temno, strašidelně pustoto.

Nastal soumrak a s ním zrádná tesknost, zvláště osamělým chodcům snadno se vkrádá v duši. Přibývá i chladna a jím nejen tělo, ale i mysl se úží, scvrká. Jste rádi, že Labská bouda je ne-daleko. Zkřehlí spěcháte od vodopádu k severu, nevyčkávejte konce divadla, rudé záplavy v mlžných chmurách po západu slunce. Ale nelze nám být stále vnímavou, chtivou resonanční deskou i sebe větších přírodních dějů. Ta duševnost naše jest jako ty květy dole, které potřebují světla, aby se skvěly barvami, tepla, aby vydechovaly vůni, jemného vánku, aby se

pohnuly. Nelze ji být bez hmotného agens. I obezřelé, zkušené horaly zima někdy překvapí, a tak může se vám stát jako mně v Labské boudě 4. října 1905, že mají pro vás, zkrhlé, ojiněné hosty, ještě všechno pohodlí, jako v nejživější sezoně letní.

2. listopad 1905

Zima ovládne Krkonoše obyčejně ku konci října nebo na počátku listopadu, a tento měsíc bývá v prvním v řadě doopravdy zimních. Avšak roku 1905 byl jím říjen od samého počátku.

„Sníh sejde,“ řekli mi horalé, „po náběhu zimy bude ještě babí léto.“ Ale sníh nesešel, a po týdnů nové, mocnější útoky zimy přimnožily ho nahoře téměř do výše kleče (nad 1,5 m), a poměrně přibýlo ho i v nižších polohách. Množství otavy uvázlo pod ním nesklizeno, a v podhoří dobývali brambory z dvojího živlu. Ve vánicích zahynulo mnoho zpěvného ptactva, stěhujícího se na jih i přes vrcholy hor. Na Kotelném našli ptačích mrtvol kopy.

Ku konci října v několika málo dnech oblevy sněžný kryt se ztenčil a z obydlených částí údolních zmizel. Počátkem listopadu lesy na horách se vyhřívaly, proudy jejich vod silněji šuměly, ale sníh ve výši slehlý, tužený nočními mrazy, vydržel v neztenčené síle. Kosodřevina se již nevyprostila z ledového krytu. Jen vyšším zákrskům smřící podařilo se shodit za slunečního jasna těžký kožich, do něhož nejedna chumelenice a mračná mlha je zahalila.

Na takový sníh, mrazem ztužený, lze se odvážit i neozbrojeným nohám. Použijete-li stop po lyžích neb kropích bytí i jen nepatrné byly, sotva znatelné, dokonce nebojte se obtíží! Jak dlouho ještě školské učebnice budou strašit malé i velké děti povídkami o nepřístupnosti Krkonoš v zimě? Ano naše hory byly divočinami nedávno ještě i v létě, ale teď nejsou jimi ani v zimě. Podivuhodno, jaký tuhý život mají staré strašidelné historie, a kterak předsudek o nepřístupnosti a neschůdnosti hor v zimě se udržuje neporozuměním novinářským zprávám o napadlých sněžných spoustách. Ty v Krkonoších nedosahují ani čtvrtiny onoho množství, které v jedné zimě pokryje vysoké Alpy. Těm, kteří sněhu se tolik bojí jako zimy, třeba připomenout, že sníh není mouka ani peří, že taje, slehne a mrzne. Od listopadu do května bývá slušný počet dní, v nichž je možné se procházet po tvrdém „površku“ zasněžených krkonošských plání snadněji a pohodlněji než v létě po jejich promenádních cestách. Sníh vyrovná nerovnosti půdy, zavěje kamenná pole na hřebtech a kupách, zavěje i kleč dokonale a pevným krytem zastře nebezpečné slatiny plání. Nejednou za jasné pohody umožní přímý směr cesty i neozbrojeným.

V tichém, slunečním dni, jaký byl den 1. listopadu 1905, přímý výstup od Dvorských bud nad Roketnicí do sedlin mezi Lysou a Kotelným je z nejkrásnějších. Máte kam se dívat, odpočívající na cestě vytyčené v příkrém, rozlehlém, volném svahu. Podle vámi skvostný výhon Lysé jako mýtina mezi hlubokým lesními doly dvou bystřin, roztomile souměrně oživený částí jmenovaných Dvoraček, sám sedlový průhyb vrší se v mohutný oblouk skalnatého hřbetu Vlčince. Vzdálený Žalý tvoří ladné pozadí temné hlubině vlevo mezi hřbety Kožlíkem a Vlčincem, již Kožlice z klínu Kotelného a Lysé spěje k mocnější Jizerce. Druhý dol vpravo s táhlým městysem uprostřed a množstvím samot na návrších, míří k západu, k Jizeře, dol v službě přádelen ujařmeného potoka Huťského. Vidíte jeho závěr, dlouhý, vršíty val nad údolím Jizery od Příchovic k Semilům, jemuž město Vysoké kraluje.

Vpravo skví se bílá holina Lysé, nižší sousedky Kotelného, ideální svah lyžcům, je-li sníh hlu-

boký, sypký, ale nebezpečný sráz, zledoví-li. Září ty svahy vpravo, vlevo, žloutnou na výsluní, odstíněné modrají se a fialoví. Jaké protivy – čern lesa pod vámi, zamodralá šed' nezasněžených vrchovin v dáli, smutná, zahnědlá zeleň údolní, a jasná, veselá běl horských výší kolem vás a nad vámi! Odrazem slunečních paprsků září, oslňuje, až oči bolí. Vlevo zakrslé smrč, spoře roztroušené po svahu Kokrháče (Kotelného), vyhřívá se, sněhu prosté. Tepla zde ve výši arci nemnoho, snad jen 3, 4 stupně (u Dvorské boudy-hostince bylo po 2. hodině odp. +6°C), ale již to příjemně se pocituje, je-li vzduch klidný.

Zahřejete se, zapotíte i za teploty mnohem nižší, než dostoupíte příkrou cestou sedla. Ale jakmile jste vněm, sotva jste zahlédli pláň mezi hřbetem hraničným a vnitřním, větřík vás uvítá, pomrazí, jako by teplota klesla pod nulu. Na širé prostoře tří plání (Navorské, Labské a Hraničné Louky), jež spolu souvisí, a hřbetných holin nad nimi vidíme jen dvě obydlí: Voseckou boudu na Hraničné a hotelový hrad nad Sněžnými roklemi. Třetí, Labská bouda, je zakryta mírnou vyvýšeninou mezi Pančicí a Labem.

Mlha s Kotelného sestupuje až k nám a protější táhlé výšiny. Spěcháme, abychom ji ušli, a zapadáme po kolena do hlubokého sněhu. Nutíme se k větší pozornosti na ztvrdlé stopy – a hle! Co se to černá na sněhu, co se to krčí, zmítá a hledí ujít naší zvědavosti? Kupodivu, život na sněhu, 1. listopadu, a v zimě, jak se zdá, již pod nulou. Dva, tři druhy mušek, dva druhy pavoučků, vosičky, tiplice, komáři a mýry – to všechno množství čile se hýbe anebo zkrehle se loudá, ale ani jedno zvířátko není tak sklíčeno příbytkem chladna, aby se nesnažilo dostat se od nás dál. Dva pavoučkové neodolali nástraze a uvázli na naší rukavici. Můžeme si je tak pohodlněji prohlédnout. Zřejmě, kterak přibývá jim živosti teplem vyzařujícím z naší rukavice. Vy malá stvořeníčka! Slunce, života zdroj, vylákalo vás z neznámých úkrytů, a zde, v chladné i výši, na ledovém, ale zářícím povrchu, který je světlo samo, zde vaše dostaveníčko k chvilkové radosti a jistě o – smrti! Je hromadné vyrojení vaše předzvěsti pěkného zítřka, dokonce snad opožděného babího léta?

Slunce zmizelo za Lysou, chladu stále přibývá. Mlha plíží se s Kotelného, halí pláň, úzí rozhled a nutí k ostřejšímu pochodu. Ale nad výšinami se odehrává čarovné divadlo, měnivá hra mlžných útvarů a barevného světla, horou zakrytého slunce a skvělých červánků, podívaná, již rovné neuzříte v nížině kraje. Nad vrcholy na východě tkví nehybné mraky s určitými, ostrými obrysy i barvou nepěkné a strohé, jako by byly z plechu a zdánlivě těžké, barvy olova. Věncí Sněžku a čepí Studničnou a Plešivec se Stožkem, všechny zsinálé, ztrnulé protějšky barevného, pohnutého západu. Rostoucím chladem vznikají nad Kotelným a Lysou nové a nové oblačné útvary s pevnějšími, výraznějšími obrysy, jako hory za horami se věží a šíří, temné uprostřed, ohnivé na krajích. Stále se zastavuji a ohlížím. Za půl hodiny po západu slunce mizí tam i purpur záplavy, ale jižní obloha nad hřbetem Krkonoše v mračných mezerách dlouho potom ještě žloutne a křiklavým jasem ostře ohraničuje jedni i druhou, pevnou i pohyblivou šed' sněhu i mraků. Stmívá se, barvy již mdlé dále ještě blednou, a hodinu po západu vše splývá v jednu nepěknou šed'.

Došel jsem k hotelu nad Labským vodopádem. Ze sněhu na střeše kapalo a crčelo, jistota muškám a pavoučkům, že nezmrznou.

Opravdu, za mlhavého jitra 2. listopadu našel jsem na vytčené cestě k zaváté studánce, do níž geografové školních učebnic umístili počátek Labe, mnohem více živých než mrtvých. Některá zvířátka byla zaledněna v tenounké tříšti površku, ale ta počínala si nejčileji, když jsem je vyprostil.

Ačkoli horská mlha též má své půvaby, přece jen každý rád s ní se loučí, když žlutne ve výši, mizejíc v otepleném vzduchu svěžího rána. Zvířátka dobře prorokovala! Nežli jsem došel od lab-ské Studánky ke skalině Tvarožníku, skvěly se svahy Hraniční Louky nad Voseckou boudou nej-jasnější září slunce, a hodinu potom již i temné smrči nejvyššího lesního pásma se vyhřívalo.

Také nenáhlý úbytek sněhu cestou z hor byl pozoruhodný. Nahoře, u Vosecké boudy (1260 m) bylo ho nad metr, cestou vysokým lesem až do údolního dna Mumlavy (1100 až do 900 m) od tři čtvrti metru do 40 cm, od ústí Lubochu (866 m) k Mumlavinu slapu (750 m), od 30 do 20 cm, od slapu k Harrachovu (700 m) do 10 cm. Byl sjízdny až k okraji lesa. V osadě byly ho nepatrné stopy.

Hmyz na sněhu není nic neobyčejného v nejvyšších polohách Krkonoš, je-li teplota nad nulou, zvláště v březnu a dubnu. 31. března 1907 našel jsem na sněhu cestou od Leierných bud ke Spindlerovým znakoplavku, 14. dubna 1906 na Sněžné Pláni vodoměrek malých i ve-likých, znakoplavek a potápníků prostřední velikosti - množství!

Pokračování

PRANOSTIKY NA ŘÍJEN

V říjnu mnoho dešťů – v prosinci mnoho větrů.

Když se křížový pavouk v říjnu ukrývá a nevylézá – není daleko do sněhu.

Kolik dní v říjnu uplyne do prvního deště – po tolik dnů bude i v zimě pršet.

Spadne-li v říjnu listí – bude mokrá zima.

Sněží-li v říjnu – bude měkká zima.

Jestli sníh napadne v říjnu a kolik dní bude trvat – tak stálá bude také zima.

Kolikrát v říjnu sněží – tolikrát v budoucí zimě sníh padat má.

Mlhy v říjnu – sněhy v zimě.

Když říjen blýská – zima plíská.

3. 10. Den svaté Terezičky nebývá bez vlažičky.

16. 10. Opadá-li listí do polovice října – svatý Havel na poli zastaví práci a bude mokrá zima.

Svatý Havel teplý – svatý Marcel bílý.

Děšť na Havla – děšť na Vánoce.

Sucho na svatého Havla – bude budoucí rok suchý.

21. 10. Svatá Voršila jíní nasila.

28. 10. Šimona a Judy – buď sníh nebo hrudy.

Po Šimoně a Judy – naděj se sněhu nebo hrudy.

LIDOVÉ VÁNOCE NA SLOVENSKU

Ať chceme či nechceme, sousední Slovensko je už pro nás také cizinou, kterou při vyprávění o vánočních svátcích nemůžeme jen tak vynechat.

Mnoho starých zvykoslovných obyčejů z 18. a 19. i počátku 20. století je shodných nebo velmi podobných obyčejům českým i moravským, především na západním Slovensku. Naopak východní Slovensko, kde vedle římskokatolického náboženství mnozí vyznávají víru řeckokatolickou nebo pravoslavnou, se různí nejen zvyky, ale drží se tu až tzv. druhé svátky 6. ledna. Než přejdeme na Vianoce, Sviatky nebo Hody, jak se tu celé vánoční období nazývá, zastavme se na chvíli v krásné předvánoční době.

Svátek sv. Kateřiny byl na Slovensku prvním z dnů, ve kterých, jak lidé věřili, narůstala síla nadpřirozených temných mocností a vyvolávala pocity strachu a úzkosti. Ze všech démonů a temných sil se nejdéle dochovaly obavy z čarodějnic nazývaných strigy. Své pojmenování po nich dostala i řada dní, jako stridžie dni, a to na svátky sv. Ondřeje, Barbory, Lucie a Tomáše.

Čarodějnice škodily tím, že se snažily dostat do stájí a odebrat kravám mléko. Proto v tyto dny v žádném domě nepustili nejen přes práh stáje, ale i stavení jako první osobu cizí ženu, ve kterou by čarodějnice mohla být převtělena. Nejlepší obranou proti ní bylo jíst hodně česneku a dělat s ním i kříž na dveře. Aby se příchodu čarodějnic po ránu do domu přece jen zabránilo, chodívali už velmi brzy za svítání pastýři a malí chlapci, polazníci, s krátkými přáníčky, Slováci říkají vinši. Zatímco u nás dávaly dívky třešňové větvičky do vody na Barboru, zde to bylo už na Kateřinu. Večer se konaly velké kateřinské zábavy, poslední před adventem.

Velmi mnoho pověr a věštek se vztahovalo k 30. listopadu, k svátku sv. Ondřeje. Na koledu přicházeli pastýři a nosili s sebou jako dárek polaz – březové proutky a po odříkáním veršovaném přání je gratulanti, polazníci, vyměnili za peníze, chleba a jiné potraviny. Děvčata v ten den nesměla příst, a tak jim zbyl čas na hádání budoucnosti, především co se týče vdavek. Jedním z mnoha čarovných úkonů byl tento: dvě dívky se vydaly k domu, který měl celkem nové došky, jedna s nimi zatřásla a druhá chytala vypadlá zrníčka. Když vypadlo zrnko žita, měla naději na bohatého ženicha, ale ovesné zrnko přisuzovalo ženicha chudého.

Mikulášské občůzky podobné našim se konaly zejména ve městech a v panském prostředí a z venkovských je alespoň jedna říkanka, kterou se Mikuláš představoval dětem na středním Slovensku: „Děti, já som Mikuláš, modlite se Otčenáš. Mrcha děťom nesiem korbáče, (karabáče), dobrým orechy a koláče.“

Nejvýznamnějším z čarodějnických dnů toho času byl den Lucie, 13. prosince. Na rozdíl od ostatního světa, uctívajícího ji jako svatou, byla na Slovensku pokládána za největší čarodějnici. To proto, že podle zdejší verze, když ji po mučení hodili do plamenů, nijak ji to neublížilo, žila dál. Zvláště v předvečer jejího svátku bylo nutno použít proti ní všech možných prostředků magické ochrany, a proto lidé jedli hlavně česnek jako zaru-

čený prostředek proti temným silám, nebo si s ním dělali křížek na čelo. Obecní pastýři za drobný peníz a pálenku chodili dům od domu a troubili na zvláštní trubku, jejíž hlas čarodějnice odháněl. Jinde si tento úkol vzali za svůj mládenci, kteří temné síly zaháněli tím, že tropili co největší rámus, pískali, troubili, práskali biči a zvonili na kravské zvonce. Na Lucii chodily dvě ženy převlečené do bílého, a zatímco jedna nosila vědro s vápnem a bílila stěny, druhá vymetala peroutkou kouty. Kde jim ale dveře neotevřeli, tam jim Lucky nabíli vápnem alespoň okenní tabule. Po Lucii se začalo všude pečlivě bílit, uklízet a prát, aby bylo do svátků všechno hotovo.

Místní učitelé s pomocníky začínali péct oplatky v tzv. oplatnicích, na které jim mouku, máslo, vejce a mléko dodali hospodáři ze vsi. Před Vánocemi školní děti oplatky roznášely do všech stavení, pro každého dvě až tři. Než je odevzdaly, popřály rodině pěkné Vánoce, a když se vracely, měly v košíku trochu peněz a jídla pro učitele i pro sebe.

Na den sv. Tomáše, 21. prosince, muži nechodili do lesa, poněvadž tento den byl dnem lesů, a kdyby rušili jejich posvátný klid, mohlo by je potkat neštěstí. Ale práce bylo i tak dost, protože začínaly zabíjačky. V tento den se přísně dodržoval zvyk něco z domu vynášet, ani někomu něco půjčovat, protože by v budoucnu mohla následovat ztráta celého majetku.

Všude se těšili na chlapce nebo pastýře, kteří na Tomáše přicházeli s vánočními stromečky někde nazývanými polazníčka nebo podlaz. Stromek museli zanechat v domě tak šikovně, aby je přitom někdo uviděl, jenom uslyšel jejich volání: „Nesiem vám podlaz, Panny Marie obraz!“ Až na Štědrý večer před půlnocí ten, kdo přišel vinšovat a rozhodil po zemi hrst ovsu, prozradil, kdo že byl polazníkem a má nárok na peněžní odměnu.

Na Štědrý večer musili všichni z rodiny vykonat ještě mnoho práce, a tak vstávali velmi časně, aby všechno stihli. Nikdo nesměl začínat den se špatnou náladou, hádat se nebo plakat, protože to by se pak stále opakovalo v budoucím roce. Během práce dával hospodář pozor, kolikrát kohout zakokrhá, protože tolikátý týden v novém roce bylo třeba začít se setím obilí. Několik dní před Vánocemi se musely ženské práce, jako šití, předení a draní odložit až do Tří králů do komory.

Pokračování

Koníček

Amálie Kutinová

V jedné vesnici na horách žila chudá rodina. Měli kupu dětí a bídu s nouzí. Nad tou vesnicí byl také zámek, tam byl hrabě a měl jediného syna. V té chudé chaloupce se nenajedli dosyta ani bandor a ten hraběcí synek už nevěděl, co by rozčáplostí (rozmazleností) chtěl.

Malý synek toho chudáka jednou povídal tátovi: „Pročpak nám hrabě nic nedá, když tolik toho všeho má? Proč ten jeho chlapec chodí po jarmarcích a koupí si co jen pěkného vidí? Proč já nemám nic?“ Tatík mu povídá: „Enu, to jsou páni a my chudáci. Nám pomůže snad už jen Krakonoš.“

U lesa stál myslivec a poslouchal, co si ti dva povídali. Když tatík odešel, zavolal si hajnej toho chlapce a povídal mu: „Tuhle máš pěknou škatulku. Otevři ji, koukni se do ní a řekni si, čím bys chtěl být. Hned se tím staneš. Ale to ti povídám, ukaž, že jsi chytrý. Jen tak od hraběte něco dostaneš.“

Chlapec neříkal nikomu nic, leh si na trávu a přemýšlel, čím by chtěl být. Usmyslel si, že by chtěl být koníkem kolikeré barvy. Hraběcí chlapec má přece rád koníky, třeba by ho od táty koupil. Dostali by peněz kdovíco.

Táta s mámou nic nevěděli. Ráno šla matka dojít kozu. Tu vidí podle kozy stát krásného koníka, samá skvrna. Hned volala: „Táto, táto, pojď se podívat, jaké tu máme nadělení.“ Táta přiběh a koník mu povídá: „Dovedte mne na jarmark, draho mě prodáte. Já jsem váš syn Josef, nic se o mě nebojte, já se vám zase vrátím.“ Když hocha nikde nebylo, řekl si otec, že v tom bude Krakonoš. Vzal koníka a šel na jarmark. Zrovna se tam procházel hrabě se synkem. Jak uviděli toho hezkého koníka, hned se u něho zastavili.

„Tatínku, kup mně toho koníka, já se budu učit na něm jezdit!“

„Co za něj chceš?“ ptal se hrabě chudáka.

„Laciný nebude. Je to vzácný kůň. Copak mně za něj dáte?“

Dostal peněz, že mohl být spokojený. Vrátil se zvesela domů a jen čekal, zdali se mu Josef vrátí. Hrabě se synem koukali, že nemá koník žádné podkovy. Hned ho vedli k podkovář.

„Takového koníka jsem ještě neviděl. To jsou barvy!“ poplácával kovář koníka a uvázal ho u sloupu. Než si kovář sehnal podkovy na ty jeho malé nožičky, koník si rozvázal uzal zubem a ten tam. Malé hrabátko křičelo, ale kůň byl pryč.

„Mlč, mlč, na jarmarce ti koupím jiného, ještě lepšího,“ povídal hrabě. Koník přiběhl domů, fouk do škatulky a přál si, být Josefem. V tu chvíli byl z něho chlapec a smál se na tátu.

„Vidíte, už se hrabě s náma dělí. Ještě mě parkrát prodáte!“ Podruhé se Josef proměnil v bílého šimla, tak pěkného, že žádná hraběcí stáj lepšího neměla. A zas hrabě platil a zas šiml utekl. Hraběcí kluk už nechtěl koníka. Že si koupí raději jiné zvířátko. Na příštím jarmarce stál pěkný oslíček. Za toho utržil tatík také pěkné peníze. A zas to dopadlo stejně. Kluk se pořád proměňoval: tu v krásného páva, tu v sokola a v srnu a zase v koníka. Tatík měl pořád co prodávat.

Až jednou si tatík spočítal, kolik už mají peněz a řekl si: „Tak a teď dost. Opravíme si pěkně chalupu, přikoupíme si kousek pole, krávu a ještě jednu kozu a bude nám dobře.“ Pokoukal, kam Josef složil škatulku. Měl ji v maštali v koutečku u zdi. Tatík ji vzal a hodil do ohně. Kluk škatulku hledal, ale marně. Tatík mu řekl:

„Máme už dost peněz a nesmíme Krakonoše pokoušet. Zvykl by sis na lehké živobytí.“ Chlapec byl dobrý, uznal to a byl rád, že mají pěknou chalupu a jídla až dost.

Krakonoš z nich měl radost, protože se jim vedlo dobře a byli dobří.

Z knihy Pobejtky za kamny a na sluníčku z roku 1969

Tajemství kamenů

ODHALENÁ PRACÍ JAROSLAVA F. Z DOLNÍCH ŠTĚPANIC.

ACHÁT

– SiO_2 Oxid křemičitý

naleziště: Maroko

barva: červenohnědý,
šedomléčný

tvrdost: 6-7 (Mohse)

použití: šperkařství

zpracování: řezání, broušení,
leštění - JF

užití: v citové rovině pomáhá
překonávat negativní pocity
a zahořklosti, které někdy
nosíme v srdci.

HEMATIT

– Fe ze Skandinávie

naleziště: Švédsko

barva: hnědošedý (zemětře-
sání vrstvy zlomené, posu-
nuté a tlakem srostlé)

tvrdost: 5-6 (Mohse)

zpracování: řezání, broušení,
leštění - JF

užití: na duševní úrovni
přispívá k soustředění
a zaměření na jednu věc či
problém.
Zlepšuje paměť a přispívá
k zrodu originálních
myšlenek.

Prvňáci z Benecka

Lila Evangelina
Antošová

Martin
Čermák

Jan
Jindříšek

Marek
Hanuš

Prvňáci z Dolních Štěpanic

Maksym
Kishchik

Aneta
Erlebachová

Karel
Tomeš